

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**ZEKA OYUNLARININ 5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ DİL GELİŞİMİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceyda GENİŞYÜREK

BURSA

2021

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**ZEKA OYUNLARININ 5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ DİL GELİŞİMİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceyda GENİŞYÜREK

Danışman

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ceyda GENİŞYÜREK

25/01/2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14/02/2021

Tez Başlığı / Konusu: Zeka Oyunlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 133 sayfalık kısmına ilişkin, 14/02/2021 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

14/02/2021

Adı Soyadı: Ceyda GENİŞYÜREK
Öğrenci No: 801630008
Anabilim Dalı: Temel Eğitim
Programı: Okul Öncesi Eğitim
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman (Adı, Soyad, Tarih)

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

14/02/2021

YÖNERGEYE UYGUNLUK BEYANI

“Zeka Oyunlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Danışman

Ceyda GENİŞYÜREK

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

Temel Eğitim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda 801630008 numara ile kayıtlı Ceyda GENİŞYÜREK'in hazırladığı "Zeka Oyunlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 25/01/2021 günü 09.30-10.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **başarılı** olduğuna **oybirliği** ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Işık KAMARAJ

Marmara Üniversitesi

Önsöz

Bu araştırma, zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Okul öncesi dönemde zeka oyunları ile ilgili yapılan çalışmaların kısıtlı olması sebebiyle araştırma büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde beni cesaretlendirilen ve planlama, uygulama ve sonuçlandırılmasında desteğini, ilgisini benden hiç esirgemeyen, beni motive eden danışmanım Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN'a sonsuz teşekkür ederim. Araştırmam boyunca bana her türlü desteği sunan Murat Hocama teşekkür ederim.

Hayatımın tüm zamanlarında maddi manevi desteğini hiç esirgemeyen, her zaman varlığını hissettiren değerli aileme teşekkürü borç bilirim.

Ceyda GENİŞYÜREK

Şubat 2021

Özet

Yazar	: Ceyda GENİŞYÜREK
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Temel Eğitim Anabilim Dalı
Bilim Dalı	: Okul Öncesi Bilim Dalı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xviii+112
Mezuniyet Tarihi	: 25/01/2021
Tez	: Zeka Oyunlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi
Danışman	: Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

ZEKA OYUNLARININ 5-6 YAŞ ÇOCUKLARININ DİL GELİŞİMİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırma okul öncesi dönem 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişiminde zeka oyunlarının etkisini belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma bu amaç doğrultusunda, deneme modeli ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme ile belirlenen 25 deney ve 27 kontrol olmak üzere toplam 52 çocuktan oluşmaktadır. Bu çocukların tamamı 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında Muş ili Malazgirt ilçesinde okul öncesi eğitimi alan çocuklardır. Araştırma verilerinin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu ve Peabody Resim Kelime Testi kullanılmıştır. Araştırmanın deneysel bölümünde ise deney grubu çocuklarına 8 hafta ve 32 etkinlik saatini kapsayan zeka oyunları uygulaması yapılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen verilerin normal dağıldığı belirlenmiş ve deney ve kontrol gruplarının

araştırma öncesindeki denkliklerini belirleyebilmek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Ayrıca araştırma problemlerine yönelik analizler, Karışık Desenler İçin Varyans Analizi (Split-Plot ANOVA) kullanılarak yapılmıştır.

Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarında son test lehine anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Ayrıca, deney grubu çocuklarının son test puanları kontrol grubu çocuklarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Deney grubunda yer alan kız ve erkek çocukların dil gelişimi puanlarında son test lehine anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Ayrıca, kız çocuklarının son test puanları erkek çocuklarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Deney grubunda yer alan 5 ve 6 yaşındaki çocukların dil gelişimi puanlarında son test lehine anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Ayrıca, 6 yaşındaki çocuklarının son test puanları 5 yaşındaki çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanları daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelendiğinde, son test lehine anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Ayrıca, daha önce okul öncesi eğitim almış çocuklarının son test puanları daha önce okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda zeka oyunlarının çocukların dil gelişimi üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, zeka oyunlarının okul öncesi dönem çocuklarının farklı gelişim alanlarına etkisine bakılması gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: Okul öncesi eğitimi, zeka oyunları, dil gelişimi

Abstract

Author : Ceyda GENİŞYÜREK
University : Uludağ University
Field : Basic Education
Branch : Preschool Education
Degree Awarded : Master Degree
Page Number : xviii+112
Degree Date : 25/01/2021
Thesis : Investigating the Effects of Intelligence Games on Language
Development of 5-6 Years Old
Supervisor : Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN

INVESTIGATING THE EFFECTS OF INTELLIGENCE GAMES ON LANGUAGE DEVELOPMENT OF 5-6 YEARS OLD

This research was conducted in order to determine the effect of intelligence games on the language development of 5-6 years old preschool children. The research was conducted with a trial model for this purpose. The study group of the study consists of 52 children, 25 experimental and 27 controls determined by appropriate sampling. All of these children are children who received pre-school education in Malazgirt district of Muş province in 2019-2020 academic year. Personal Information Form and Peabody Picture Vocabulary Test were used to collect research data. In the experimental part of the study, intelligence games were applied to the experimental group children for 8 weeks and 32 activity hours. It was

determined that the data obtained during the research process were distributed normally and independent groups t test was used to determine the equivalence of the experimental and control groups before the research. In addition, analyzes for research problems were made using Analysis of Variance for Mixed Patterns (Split-Plot ANOVA).

As a result of the research, a significant difference was found in the language development scores of the experimental and control group children in favor of the posttest. In addition, the post-test scores of the experimental group children were found to be significantly higher than the control group children. A significant difference was found in the language development scores of boys and girls in the experimental group in favor of the posttest. In addition, girls' post-test scores were found to be significantly higher than boys. There was a significant difference in favor of the posttest in the language development scores of 5 and 6 year old children in the experimental group. In addition, the post-test scores of 6-year-old children were found to be significantly higher than 5-year-old children. There was a significant difference in favor of the posttest in the language development scores of the children in the experimental group who previously received pre-school education and did not receive this education. In addition, the post-test scores of the children who had previously received pre-school education were found to be significantly higher than the children who had not received pre-school education before. (In this context, it can be said that intelligence games have a positive effect on children's language development. Therefore, it is necessary to look at the effects of intelligence games on different developmental areas of preschool children.

Keywords: Preschool education, intelligence games, language development

İçindekiler

Önsöz.....	vi
Özet	vii
Abstract	ix
İçindekiler.....	xi
Tablolar Listesi.....	xv
Şekiller Listesi.....	xvii
Kısaltmalar Listesi.....	xviii
1. Bölüm	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	3
1.3. Amaç.....	3
1.4. Önem	4
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar.....	5
2. Bölüm	7
Alan Yazın.....	7
2.1. Dilin Tanımı ve Önemi.....	7
2.2. Dilin Öğeleri	8
2.2.1. Fonetik.	8
2.2.2. Morfoloji.	8
2.2.3. Sözdizimi.	8
2.2.4. Semantik.	9
2.2.5. Pragmatik.	9
2.3. Alıcı ve İfade Edici Dil.....	9
2.4. Dil Gelişim Kuramları	10
2.4.1. Davranışçı kuram.	10
2.4.2. Psikolinguistik kuram.	11
2.4.3. Bilişsel kuram.	12

2.4.4. Etkileşimci kuram.	13
2.5. Dil Gelişim Basamakları	14
2.5.1. Doğum öncesi dönem.	14
2.5.2. Konuşma öncesi dönem.	14
2.5.2.1. Refleksif dönem..	14
2.5.2.2. Gıgıldama..	15
2.5.2.3. Mırıldanma.	15
2.5.2.4. Mırıldanma tekrarı.....	15
2.5.3. Konuşma dönemi.	16
2.5.3.1. Tek sözcük dönemi.....	16
2.5.3.2. İki sözcük dönemi.	17
2.5.3.3. Üç ve daha fazla sözcük dönemi.	17
2.5.3.4. Gramer kurallarına uygun konuşma dönemi.	18
2.6. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	18
2.6.1. Kalıtım.	18
2.6.2. Çevre.	20
2.7. Oyun Kavramı	21
2.7.1. Oyun kuramları.	21
2.7.1.1. Klasik oyun kuramları.	21
2.7.1.2. Dinamik oyun kuramları.	22
2.7.1.3. Diğer oyun kuramları.	24
2.8. Oyunun Çocuk Gelişimine Etkisi	25
2.8.1. Oyunun fiziksel gelişime etkisi.....	25
2.8.2. Oyunun duygusal gelişime etkisi.	26
2.8.3. Oyunun dil gelişimine etkisi.	26
2.9. Zeka Oyunları	27
2.9.1. Hikaye küpleri.....	28
2.9.2. Dedektif oyunu.....	29
2.9.3. Brainbox ilk resimlerim oyunu.	29
2.9.4. Halli galli junior oyunu.	30
2.9.5. Tik tak bomm.	30
2.9.6. Zingo.	31
2.9.7. Katamino oyunu.....	31

2.9.8. Baloncular oyunu	31
2.10. İlgili Araştırmalar	32
2.10.1. Dil gelişimine yönelik araştırmalar.....	32
2.10.2. Oyuna yönelik araştırmalar.....	35
2.10.3. Oyunun dil gelişimine etkisini inceleyen araştırmalar.....	38
3. Bölüm	41
Yöntem	41
3.1. Araştırmanın Modeli.....	41
3.2. Çalışma Grubu.....	42
3.3. Veri Toplama Araçları.....	46
3.3.1. Peabody Resim-Kelime Testi.	46
3.3.2. Kişisel bilgi formu.	47
3.4. Verilerin Toplanması.....	47
3.5. Verilerin Analizi	50
4. Bölüm	53
Bulgular.....	53
4.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular.....	53
4.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular	55
4.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular	58
4.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular.....	60
4.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular.....	63
4.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular.....	66
4.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular	68
5. Bölüm	72
Tartışma ve Öneriler.....	72
5.1. Tartışma	72
5.2. Öneriler.....	77
5.2.1. Öğretmen ve eğitmenlere öneriler.....	77
5.2.2. Araştırmacılara öneriler.	78
Kaynakça.....	80
Ekler	91
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu.....	91
Ek-2: Peabody Resim-Kelime Testi	92

Ek-3: Birinci Etkinlik Planı (Hikaye Küpleri).....	96
Ek-4: İkinci Etkinlik Planı (Dedektif Oyunu)	98
Ek-5: Üçüncü Etkinlik Planı (Brainbox İlk Resimlerim Oyunu)	100
Ek-6: Dördüncü Etkinlik Planı (Halli Galli Junior Oyunu).....	102
Ek-7: Beşinci Etkinlik Planı (Tik Tak Bomm).....	104
Ek-8: Altıncı Etkinlik Planı (Zingo).....	106
Ek-9: Yedinci Etkinlik Planı (Katamino Oyunu)	108
Ek-10: Sekizinci Etkinlik Planı (Baloncuklar Oyunu)	110
Özgeçmiş.....	112

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Araştırmaya ait uygulama modeli	41
2.	Çalışma grubunun cinsiyete göre frekans ve yüzde değerleri.....	42
3.	Çalışma grubunun yaşa göre frekans ve yüzde değerleri.....	42
4.	Çalışma grubunun ekonomik duruma göre frekans ve yüzde değerleri	43
5.	Çalışma grubunun daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre frekans ve yüzde değerleri	43
6.	Çalışma grubunun anne eğitim durumuna göre frekans ve yüzde değerleri	44
7.	Çalışma grubunun baba eğitim durumuna göre frekans ve yüzde değerleri	45
8.	Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarına ait bağımsız gruplar t testi bulguları	47
9.	Deney grubu öğrencilerine uygulanan zeka oyunları	48
10.	Araştırma verilerine ait çarpıklık ve basıklık değerleri	49
11.	Deney ve kontrol grubunun ön test ve son test bulgularına ait tanımlayıcı istatistikler	51
12.	Deney ve kontrol grubunun ön test ve son test bulgularına ait ANOVA bulguları	52
13.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının cinsiyete göre tanımlayıcı istatistikler	54
14.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının	

	cinsiyete göre ANOVA bulguları	54
15.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının yaşa göre tanımlayıcı istatistikler	56
16.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının yaşa göre ANOVA bulguları	57
17.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının aile ekonomik durumuna göre tanımlayıcı istatistikler	59
18.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının aile ekonomik durumuna göre ANOVA bulguları	59
19.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının okul öncesi eğitim almaya göre tanımlayıcı istatistikler	61
20.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının okul öncesi eğitim almaya göre ANOVA bulguları	62
21.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının anne eğitim durumuna göre tanımlayıcı istatistikler	64
22.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının anne eğitim durumuna göre ANOVA bulguları	65
23.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının baba eğitim durumuna göre tanımlayıcı istatistikler	67
24.	Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının baba eğitim durumuna göre ANOVA bulguları	68

Şekiller Listesi

<i>Şekil</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Deney ve kontrol grubunun dil gelişimi puanındaki değişim	53
2.	Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının cinsiyete göre değişimi	55
3.	Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının yaşa göre değişimi	58
4.	Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre değişimi	60
5.	Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre değişimi	63
6.	Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının anne eğitim durumuna göre değişimi	66
7.	Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının baba eğitim durumuna göre değişimi	69

Kısaltmalar Listesi

Akt.	: Aktaran
Ed.	: Editör
K.O.	: Kareler Ortalaması
K.T.	: Kareler Toplamı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
vd.	: ve diğerleri

1. Bölüm

Giriş

Zeka oyunları, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal, bilişsel ve duyuşsal gelişimleri başta olmak üzere pek çok gelişim alanını olumlu yönde desteklemektedir. Bu alanlardan birisi de dil gelişimidir. Dolayısıyla bu araştırma, okul öncesi dönemde uygulanan zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini konu edinmektedir. Bu bölümde de araştırmanın giriş bilgisi paylaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmaya ait problem durumu tanıtılmış ve araştırmanın amacı sunulmuştur. Ayrıca, araştırmaya ait sorular, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar paylaşılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi dönem, çocukların ilkokula hazırlandığı dönemdir. Bu dönemdeki çocukların ilkokula başlayabilmeleri için bazı fiziksel, duyuşsal, bilişsel, sosyal ve psikomotor becerileri edinmeleri gerekmektedir. Bu becerilerin başında dil gelişimi gelmektedir. Dil gelişimi, okul öncesi dönem çocuklarında takip edilmesi gereken gelişim alanlarının başında gelmektedir. Bu bağlamda, okulöncesi eğitim planında dil gelişimine ilişkin detaylı etkinlikler mevcuttur. Bu etkinliklerde, çocukların Türkçe'yi doğru konuşabilmeleri temel alınmaktadır. Buna uygun olarak çocukların dil gelişimlerini pozitif yönde etkileyecek ortamlar yaratılır. Ayrıca çocuklara sunulan uyarıcılar ve onlara yaptırılan etkinlikler onların dil gelişim kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır (Gözüalın, 2013).

Zeka, insanların davranışlarına ve hayatlarına doğrudan etki eden soyut ve karmaşık yapıdır. Bu bağlamda zeka; insanların temel yaşama becerileri, sosyal yetenekleri, akademik başarıları ve dil gelişimleri başta olmak üzere pek çok yeterlilik düzeyini etkilemektedir (Ones ve ark., 2005).

Dil, zeka tarafından tasarlanan fikirlerin diğere insanlara aktarılmasında rol alan bir araçtır. Dil sayesinde diğere insanlara aktarılan sembol ve kavramlar yine zeka sayesinde anlamlandırılmaktadır. Bu bağlamda dil ve zeka kavramlarının birbirlerine entegre olduğunu söylemek mümkündür (Pinker, 1994).

Sağlıklı bir iletişim için karşı tarafa aktarılan duygu ve düşüncelerin mantıksal bir çerçevede ilerlemesi gerekmektedir. Ayrıca aktarılmak istenen her düşünce, doğru sembol ya da kavramlar ile ifade edilmelidir. Bu bağlamda, zekanın görevi dilin semantik, pragmatik, sentaks ve morfoloji gibi süreçlerini düzenleyebilmektir (Kocabıyık, 2015). Bu düzenlemenin temelinde ise dil gelişimi yatmaktadır. Yapılan pek çok araştırma, zeka ve dil gelişiminin doğru orantı içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, zeka düzeyi normal şekilde gelişen bireylerin dil gelişimleri de aynı oranda gelişmelidir. Ayrıca, zeka düzeyinin normalden fazla gelişmesi; dil gelişimini de olumlu yönde etkilemelidir (Dereli, 2003).

Okul öncesi dönem çocuklarının zeka düzeyi, beslenme alışkanlıkları, oynanılan oyun türü, ebeveyn veya bakıcının çocuk iletişimi gibi pek çok faktörden etkilenebilmektedir. Zeka oyunlarının okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında; bu faktörlerin dil gelişimi üzerinde de etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Zeka oyunları, çocukların sahip oldukları zeka düzeylerini tanıyabilmeleri ve geliştirebilmeleri için uygulanan etkinliklerdir. Uygulanan oyunlar kapsamında, çocukların problem çözme, muhakeme yapma, eleştirel düşünme, yaratıcılık vb. gibi becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Zeka oyunları çocukların temel zeka becerilerine destek olmasının yanı sıra halihazırda mevcut olan zeka potansiyelini de yükseltmektedir (MEB, 2013). Bu bakımdan uygulanan zeka oyunlarının çocukların dil gelişimlerine de etki etmesi beklenmektedir.

Bu araştırma kapsamında çocukların dil gelişimleri üzerinde etkisinin olabileceğinden yola çıkılarak okul öncesi dönem çocuklarına zeka oyunları uygulanmıştır. Bu bağlamda

araştırmanın temel problemi, okul öncesi dönemde uygulanan zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimine olan etkisinin belirlenmesidir. Bu problem çerçevesinde, araştırma sürecinde yanıt aranan sorular aşağıda sunulmuştur.

1.2. Araştırma Soruları

1. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan ve zeka oyunları eğitimi almayan 5-6 yaş çocuklarının dil gelişimleri, anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
2. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
3. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri, yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
4. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri, ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
5. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri, daha önce okul öncesi eğitimi alma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
6. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri, anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
7. Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri, baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

1.3. Amaç

Bu araştırma, zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişiminin ifade edici boyutu üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında, 5-6 yaş

grubundaki çocukların dil gelişim düzeyleri zeka oyunları eğitimi alma durumu değişkenine göre incelenmiştir. Ayrıca, cinsiyet, yaş, ailenin ekonomik durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu gibi demografik değişkenlerin zeka oyunları eğitimi alan çocukların dil gelişimine etkisi incelenmiştir.

1.4. Önem

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemde uygulanan zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini incelemektir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitiminin çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırmanın varlığı halihazırda tespit edilememiştir. Zeka oyunları üzerine yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak ortaokul düzeyindeki öğrencilere uygulanması ve bu çalışmaların dil gelişimini göz ardı etmesi yapılan bu araştırmanın önemini artırmaktadır (Taş ve Yöndemli, 2018; Gençay ve diğ., 2019). Ek olarak, oyun türleri ve oyunlarla öğretimin 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar değerlendirildiğinde; bu araştırmaların sayısının sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kaçar, 2016; Ataseven, 2019). Okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan zeka oyunlarının çocukların dil gelişimlerine etkisini inceleyen bir çalışmanın halihazırda bulunmaması literatürde yer alan bir boşluğu işaret etmektedir. Yapılan bu araştırmalar, oyunların dil gelişimi üzerindeki olumlu etkisini tespit etse de zeka oyunlarının dil gelişimi üzerindeki etkisini ortaya koyma bakımından yetersizdir. Yapılan bu araştırma, zeka oyunları uygulamasının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini incelemesi bakımından benzer konularda yapılan çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu bağlamda, araştırma kapsamında ulaşılan bulguların, literatürdeki bir eksikliği giderebileceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarının okul öncesi öğretmenlerini zeka oyunlarını kullanmaya teşvik edeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, araştırmanın benzer konularda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara rehber olacağı tahmin edilmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. Deney ve kontrol gruplarındaki çocukların birbiri ile iletişim halinde olmadığı,
2. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların araştırmaya içtenlikle katıldıkları

varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Yapılan bu araştırma;

1. Araştırma süreci bakımından 2019-2020 eğitim ve ğretim yılıyla,
2. Örneklem grubu bakımından Muş ili Malazgirt ilçesinde MEB'e bağlı bir devlet okulunda okul öncesi öğrenimi gören 5-6 yaş 52 çocukla,
3. Veri toplama aracı bakımından Peabody Resim-Kelime Testi'yle,
4. Araştırmacının kendi sınıfında yürüttüğü etkinliklerle

sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Dil: İnsanların duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için kullandıkları iletişim aracıdır. Dilin gelişimi sürekli olarak devam etmektedir. Bu sebeple canlı bir yapıya sahiptir (Yavuzer, 1997).

Dil Gelişimi: Sözcük, rakam ve sembol gibi yapıları kazanma, depolama ve gramer kuralları ile uyumlu şekilde kullanma sürecini ifade etmektedir (Erden ve Akman, 1995).

Zeka: Akıl yürütme, muhakeme yapma, hafızaya depolama ve yeni durumlara uyum sağlama gibi becerileri kapsayan soyut ve karmaşık yapının genel adıdır (Dağ, 1995).

Zeka Oyunları: Bireylerin çeşitli problem durumlarına karşı hızlı ve doğru şekilde çözüm üretmelerini amaçlayan etkinliklerdir. Bu etkinlikler işitsel, görsel ya da üç boyutlu olabilmektedir (Devecioğlu ve Karadağ, 2014).

2. Bölüm

Alan Yazın

Bu bölümde araştırmanın alan yazın bilgisine yer verilmiştir. Bu bağlamda; dil, oyun ve zeka oyunları üzerinde durularak, konu ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Dilin Tanımı ve Önemi

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için kullandıkları iletişim aracıdır. Dilin gelişimi sürekli olarak devam etmektedir. Bu sebeple canlı bir yapıya sahiptir (Yavuzer, 1997). Dilin canlı yapısı, bilim, sanat ve kültür gibi etkinliklerin gelecek nesillere aktarımını kolaylaştırmaktadır. Bilim, sanat ve kültür gibi etkinliklerin sürekli gelişim halinde olması, yeni kavramlara duyulan ihtiyacı artırmaktadır. İhtiyaç kapsamında türetilen yeni kavramlar, hem ilgili alandaki boşluğu doldurmakta hem de bu faaliyetlerin gelişimine destek olmaktadır (Aksan, 1998).

Dil, birtakım kurallar çerçevesinde bilgi aktarımı yapılmasına olanak veren karmaşık ve sembolik bir yapıdır (Deniz, 2008). Dilin kendi yapısında barındırdığı kurallar, her toplumda farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, dünya üzerinde konuşulan her dilin özgün kurallara sahip olduğu söylenebilir (Martinet, 2001). Bu kuralların bebeklik döneminden itibaren doğru şekilde kazanılması gerekmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitiminde, çocukların temel yetenekleri, bilgi ve becerileri üzerinde durulurken dil gelişimleri de desteklenmelidir. Erken çocukluk döneminde dil gelişimine sıkça vurgu yapılmasının sebebi, bu dönemin dil gelişimi açısından önemli ve kritik bir görevi olmasından kaynaklanmaktadır (Erdoğan, Şimşek-Bekir ve Erdoğan-Aras, 2005).

2.2. Dilin Ögeleri

Dil, birtakım ögelerden meydana gelen kurallar bütünüdür. Bu ögeler; fonetik, morfoloji, sözdizimi, semantik ve pragmatik olmak üzere 5 ayrı başlık halinde incelenmektedir (Ergin, 2012).

2.2.1. Fonetik. Dil, fonem adı verilen ses birimlerinden oluşmaktadır. Fonemler, konuşma dilindeki anlam farkını oluşturan seslerdir. Konuşma organlarından çıkarılan sesler, birleşerek heceleri; heceler birleşerek kelimeleri; kelimeler de birleşerek cümleleri meydana getirmektedir. Kurulan cümleler ise konuşma dilini oluşturmaktadır. Fonetik bilimi, konuşma dilini oluşturan seslerin yapısını incelemektedir (Evren, 2013).

Fonetik, en kısa tanımıyla ses bilimidir. Seslerin oluşum şeklini, bünyesinde barındırdığı nitelikleri ve ses dalgalarının aktarım biçimini incelemektedir. Ayrıca, dinleyicilerin sesleri alış şekillerini araştırmaktadır. Fonetik bilimi, dünya üzerinde konuşulan bütün dilleri holistik olarak ele almaktadır. Bu yönüyle, dillerdeki eğilim, kural ve özellikleri bir bütün olarak araştırmaktadır (Aksan, 1998).

2.2.2. Morfoloji. Morfem (hece), fonemlerin (seslerin) birleşiminden oluşan yapılardır. Morfemler, dilin anlamlı en küçük yapılarıdır. Bu sebeple dil bilimciler için büyük önem arz etmekte ve sıkça araştırılmaktadır. Morfoloji bilimi, morfemlerin genel yapısını inceleyen dil bilimi dalıdır. Bu bağlamda morfoloji için biçim birimi olarak söz etmek mümkündür (Kabakçı-Yeşiltepe, 2019).

2.2.3. Sözdizimi. Sözdizimi; kelime, söz öbekleri, yan cümle ve cümlelerin dizilimini inceleyen dil bilgisi bilimidir. Anlamlı ögelerin sıralanıp birleşerek cümleler oluşturulmasına olanak veren kurallar bütünüdür. Aynı zamanda, bu ögelerin yer değişimi ile meydana gelen anlam farklılıklarını incelemektedir. Bu yönüyle, literatürde dizim bilgisi olarak da ifade

edilmektedir. Sözdizimi kuralları, bebeklik döneminden itibaren çevre deneyimleri ile kazanılmaktadır (Akçakoca, 2019).

2.2.4. Semantik. Semantik, dilin anlamı ile ilgilenen bilim dalıdır. Bir araya gelen fonem, morfem ve sözcüklerin oluşturduğu cümlelerin ifade ettiği anlam üzerinde durmaktadır. Semantik, anlaşılması en zor dil bilgisi alanıdır. Çünkü çocuklar tarafından farklı anlamlar yüklenerek söylenen sözcükler, yetişkinler tarafından aynı anlam ile anlaşılmamaktadır. Bu alanın anlaşılmasını güçleştiren bir diğer sebep ise, sözcüklerin cümle içinde kendi anlamları dışında başka anlamlara da gelmesidir. Bu yönüyle, dil bilgisi alanları içinde en geniş çalışma alanı semantik bilimindedir (Yıldırım, 2008).

2.2.5. Pragmatik. Pragmatik, dili kullanım alanıdır. Bu bağlamda, yazılı veya sözlü iletişim kurma, bir durumu tanımlayabilme ve herhangi bir olayı açıklayabilme yeteneğidir. Fakat pragmatik becerisi için sözcüklerin anlamlarını doğru bilmek tek başına yetersizdir. Bilinenleri yeni durumlara da uygulayabilmek gereklidir (Ergin, 2012).

2.3. Alıcı ve İfade Edici Dil

Alıcı dil becerileri duyduğunu ve okuduğunu dili anlama ve karşılaştırma becerisi olarak tanımlanırken, ifade edici dil becerileri düşünceleri dil bilgisi kurallarına göre kelimelere ve cümlelere dökme işidir. Yani alıcı dil becerileri daha ziyade dili anlama, kavrama kısmıyla ilgiliyken ifade edici dil becerileri dilin sözlü kısmıyla ilgilidir. Alıcı dil becerileri dilin “input” kısmını oluşturur. Hem kelimeleri hem de mimikleri anlamayı gerektirir. Aynı zamanda bir sorunun soru olduğunu farketmeyi, zarfların tümleçlerin kullanımının doğru olup olmadığını farketmeyi, cümlelerin ne anlama geldiğini bilmeyi ifade eder. Genellikle bireyin önce alıcı dil becerileri gelişir. Birey önce dili anlar ve sözcük kullanımına başlamadan önce dilin yapılarını anlamaya ve çözümlenmeye başlar. Yaşadığı çevredeki dilin bileşenlerini özümser ve kendini ifade etmeye başlamadan önce ilk olarak bu becerileri geliştirir (Kocabıyık, 2015).

İfade edici dil becerileri dilin “output” kısmıdır. Bir bireyin ihtiyaçlarını veya duygu ve düşüncelerini nasıl açıklayacağını ve bu açıklama anında hangi kelime, cümle veya sözcük yapılarını kullanacağını belirler. Sadece kelimeleri, heceleri değil cümle yapılarını, paragrafları mimik ve jestlerin kullanımını, yüz ifadelerini, gramer, dil bilgisi becerilerini de kapsar. Burada ifade edici dil becerileri ile konuşma üretimi kavramlarını birbirinden ayırmakta yarar vardır. Konuşma üretimi, ağız, dişler, dil ile alakalı motor bir süreçtir. Yani bireyin düşüncelerini ifade ederken uygun kelimeyi seçmeyi, dil bilgisi kurallarını oluşturmayı kapsamamakta sadece bu sürece ağız, dil ve dişle yardımcı olmaktadır. İfade edici dil becerileri bu süreçte uygun dil formu seçimi, uygun cümle formu seçimi ve buna uygun eklerin ve ögelerin kullanımını içermektedir (Gordon ve Olson, 1998).

2.4. Dil Gelişim Kuramları

Dil, yapısı itibariyle karmaşık bir sistemdir. Bu sistemi açıklayabilmek için pek çok bilim insanı araştırmalar yapmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda da dil gelişimi hakkında çeşitli kuramlar geliştirilmiştir (Ergin, 2012). Araştırmanın bu bölümünde, en çok kabul gören kuramlar açıklanmıştır.

2.4.1. Davranışçı kuram. Davranışçı kuram, dili sadece performans olarak ele almaktadır. Bu bağlamda davranışçı kuram temelinde yapılan çalışmalar, dil gelişimini gözlemleyip ölçebilmek için yapılmıştır (Can, 2009). Bu kuram, kendi içinde çeşitli kollara ayrılmaktadır. En sık kullanılanlardan biri klasik koşullanmadır. Klasik koşullanmanın temelinde, çevre ve deneyimler yer alır. Buna göre; bir çocuğun çıkardığı ses veya söylediği sözcükler, tekrarlandığı sürece kalıcı olmaktadır. Yapılacak her tekrar, koşullanmayı sağlarken çocukların dil kazanımlarını da sağlayacaktır (Arıca, 2003).

Dil gelişiminde davranışçı kuramı savunanlar, Pavlov’un köpek deneyini dil gelişiminde açıklamaya çalışmışlardır. Pavlov’un deneyine göre köpek koşulsuz uyaran ile karşı karşıya geldiğinde koşulsuz bir tepki vermekteyken koşulsuz uyarının hemen

arkasından verilen koşullu uyaran, köpektaki koşulsuz tepkiyi koşullu tepkiye döndürmüştü. Davranışçı kuramı savunanlara göre, dil gelişiminde çocuğun konumu tıpkı bu deneydeki köpeğe benzemektedir. Çocuklar, pasif olarak kendilerine sunulan uyaranlara tepki verirler. Yaşadıkları her deneyim onların dil kazanımlarını etkilemektedir (Topbaş, 2005).

Davranışçı kuram içinde değerlendirilen bir diğer yaklaşım da edimsel koşullanmadır. Edimsel koşullanmada da tıpkı klasik koşullanmada olduğu gibi taklidin üzerinde durulmaktadır. Fakat bu yaklaşımın klasik koşullanmadan farkı, taklit davranışının pekiştirici ile ödüllendirilmesidir. Buna göre, çocuk tarafından çıkarılan sesler ve söylenen sözcükler yetişkinler tarafından taklit edildiğinde tekrar edilmiş olur. Yetişkinler tarafından doğru şekilde tekrar edilen her sözcükte, çocukların yanlış kullanımları düzeltilecek ve doğru kullanımları ise pekiştirilecektir. Bu durumun da çocukların dil gelişimine pozitif anlamda etki ettiğini söylemek mümkündür (Okur, 2003).

2.4.2. Psikolinguistik kuram. Psikolinguistik kuram, Noam Chomsky'nin çalışmalarına dayanan bir dil gelişimi kuramıdır. Bir diğer adı, doğuştancı kuramdır. Bu kurama göre dil, zaman ve çevre etkileşimi ile oluşan basit bir yapı değildir. Doğuştan gelen zihinsel bir davranıştır. Bu bağlamda psikolinguistik kuram, davranışçı kuramın dil gelişimi üzerine ileri sürdüğü fikirlere karşı çıkmaktadır. Tekrar ve pekiştirme gibi basit davranışlar, dil gelişimi üzerinde doğrudan etki edebilecek davranışlar değildir. Çünkü dil gelişimi, zihinsel süreçlerin bir ürünüdür. (James, 1990).

Chomsky, her insanın doğum itibariyle dil mekanizmasına sahip şekilde dünyaya geldiğini savunmaktadır. Fakat zihinsel veya bedensel engeli olan çocukların dil becerilerinde de engeller olabilmektedir. Bu engeller, dil yapısı, gramer kuralları ve sözcük anlamları gibi konularda çocukları zorlayabildiği gibi telaffuzda da sıkıntı yaşatabilmektedir (Özdemir, 2002).

Bu kuram önemli araştırmalara yol açmıştır. Araştırmacılar çok değişik dil topluluklarında dil öğrenen çocuklar arasındaki paralellikleri yani dil evrenselliklerini araştırmaya başlamışlardır ve dil kazanımında doğal gözlemlerin değerini ortaya koymuşlardır (Uyar,1995). Bu araştırmalar sonucunda ‘‘Pivot Gramer’’ (Braine, 1963) ve ‘‘Telgraf-Telgraf Dili’’ (Brown ve Fraser 1964) tanımları ortaya çıkmıştır. ‘‘Pivot Gramer’’ tanımı, çocuğun kullandığı iki sözcüklü cümleler de, bir sözcüğün çok sık ve aynı yerde kullanılmasına karşın diğer sözcüğün sürekli değişmesi olarak açıklanmıştır. Braine, sürekli kullanılan bu sözcüklere pivot, (anahtar) sözcükler demiş, diğerine open class (açık sınıf) sözcükler olarak isimlendirmiştir. Brown ve Fraser (1964) ise ilk cümlelerin telgraf diline benzediğini belirtmişler ve ‘‘telgrafıl’’ terimini kullanmışlardır (Uyar,1995).

Chomsky tarafından belirlenen bu kuram, dil bilimi alanında söz dizimi, dizim bilgisi ve cümle analizi çalışmalarına yol gösterici olmuştur. Bu görüşü benimseyen araştırmacılar, çocukların dili kullanma yetileri ile ilgili olarak, doğuştan belirli bir kapasite ile geldiklerini ve her çocuğun dili edinmesinde birtakım evrensel değişmez özelliklerin olduğunu savunmaktadırlar. Çocukların dilde sınırlı sayıdaki öğeler ile sınırsız sayıda cümleler üretebildiğini belirten bu kuramcılar, dil kazanımında üretkenlik kuramını ortaya çıkarmışlardır (Başal, 2003).

2.4.3. Bilişsel kuram. Bilişsel kuram, davranışçı kurama tepki olarak doğmuş bir kuramdır. Davranışçı kuramın aksine, insan davranışlarını uyarıcı-tepki bağı ile açıklamaktan kaçınmaktadır. Çünkü bu kurama göre insanlar arasında bireysel farklılıklar mevcuttur. Bu sebeple uyarıcı-tepki bağı yerine, bilgiyi işleme ve anlam becerilerinin üzerinde durulması gerekmektedir (Ataman, 2004).

Bilişsel kuramın temeli, Bloom’un 1970’li yıllardaki çalışmalarından oluşmaktadır. Bloom’a göre, dil ile biliş paralel kavramlardır. Bu minvalde, dil gelişimi bilişsel süreçlerle incelenebilecek süreçleri kapsamaktadır (Tulu, 2009). Piaget de tıpkı Bloom gibi bilişsel

gelişim ile dil gelişimini ortak bir zeminde ele almıştır. Ona göre çocukların bilişsel ve dil gelişimleri sürekli değildir. Çocuklar bu gelişim dönemlerini, çeşitli evrelerden geçerek tamamlamaktadırlar. Bu süreç; şema, adaptasyon, uyumsama ve dengeleme ile gibi kavramlar ile açıklanmaktadır (Bacanlı, 2005).

Vygotsky, çocukların sosyal çevreleri ile bilişsel gelişimleri arasında bağ kurmaktadır. Vygotsky'ye göre, çocukların öğrenme alanı sosyal çevredir. Edinilen fikirler, olgular ve beceriler, içinde yaşanılan çevre ve kültür etkileşiminden oluşmaktadır. Çevre ile iletişimin ana unsuru ise dildir. Bu bağlamda Vygotsky'e göre, bilişsel beceriler, dil gelişimi ve sosyal çevre birbirlerine entegre olmuş kavramlardır (Senemoğlu, 2003).

2.4.4. Etkileşimci kuram. Etkileşimci kuram, Bandura, Miller ve Dollard tarafından geliştirilen bir dil gelişim kuramıdır. Bu kurama göre, bebekler doğum itibariyle bir dili öğrenmeye hazırdırlar. Fakat bu dilin kazanımı, çevre ile deneyimlere bağlıdır. Bu kapsamda etkileşimci kurama göre, dilin öğretilmesindeki esas görev çevrenindir (Seçilmiş, 1996).

Bandura'ya göre, dil gelişimi soyut modelleme ile gerçekleşmektedir. Burada, yetişkinler dili öğrenen çocuklar için bir rol modeldir. Çocuklar yetişkinleri taklit ederek dil yapılarını öğrenmektedirler. Örneğin, çocuklar doğaları gereği yeni öğrendikleri kelimelerde eksik veya fazla kurallaştırma yapmaktadırlar. Bakkal kavramını öğrenen bir çocuğun bakkalcı demesi bununla ilgilidir. Soyut modellemeye göre, çocuklar yetişkinleri rol model aldıkça bakkalcı kavramının kullanılmadığını fark edecektir. Bu farkındalık ise yapılan yanlış sorgulamalarına ve düzeltmelerine imkan verecektir. Bu sayede dilin daha doğru öğrenimi gerçekleşecektir (Özdemir, 2002).

2.5. Dil Gelişim Basamakları

Çocuklar, anadilini kazanırken çeşitli dönemlerden geçmektedirler. Bu dönemler; doğum öncesi dönem, konuşma öncesi dönem ve konuşma dönemi olmak üzere üç bölümde incelenmektedir (Arıca, 2003).

2.5.1. Doğum öncesi dönem. Bu dönem, bebeklerin ana rahminde döllendiği zamandan doğuma kadar olan süreci kapsamaktadır. Bu bağlamda ortalama olarak 9 aylık bir süreçtir. Bu süreçte anne karnındaki bebeğin seslere karşı tepki verdiği bilinmektedir. Bu sebeple, annelerin gürültülü ortamlardan kaçınması gerekmektedir. Ayrıca hamilelik döneminde bebeğe sakin ve huzur verici müzikler dinletilmelidir (Okur, 2003).

Gelişim düzeyleri normal seyreden çocukların diğer gelişim alanlarında olduğu gibi dil gelişimlerinin de izlemesi gereken bir sıra vardır. Doğum öncesi dönem, dil gelişimi için ilk adımdır. Bu sebeple annenin karnındaki bebeği rahatsız edecek seslerden kaçınması önemlidir (Dereli, 2003).

2.5.2. Konuşma öncesi dönem. Bu dönem, doğum itibarıyla başlar ve ortalama olarak 12-15 ay civarında devam eder. Konuşma öncesi dönem; refleksif dönem, gıgıldama dönemi, mırıldanma dönemi ve mırıldanma tekrarı olmak üzere dört dönemden oluşmaktadır (Ergin, 2012).

2.5.2.1. Refleksif dönem. Refleksif dönem, 0-2 ay aralığını kapsamaktadır. Bir diğer ismi ağlama dönemidir. Çünkü bu dönemde çocuğun çıkardığı tek ses ağlama sesidir. Çocuğun ilk ağlamasının sebebi, nefes almasıdır. Oksijenin ciğerler ile temas etmesi fiziksel bir acıya sebep olmaktadır. Bu da yeni doğan bebeklerin ağlatmaktadır. Bu ağlayış, dil gelişiminin doğumdan sonraki ilk adımıdır (Temiz, 2002).

Hayatın ilk dönemlerinde, ağlama bebekler için bir iletişim aracıdır. Doğumdan itibaren ilk bir aylık süreçte ağlama genellikle düzensizdir ve gözyaşı görülmez. Daha sonraki

dönemlerde meydana gelen ağlama davranışı ise ihtiyaçlar kapsamında olmaktadır. Bebekler bu dönemde memnuniyetsizliklerini göstermek için ağlama davranışı gösterirler. Örneğin; karnı acıkan, altı pisenen veya uykusu gelen bir bebek ihtiyacının giderilmesi için ağlama davranışı sergiler. Annelik içgüdüğü ile bebeklerin ağlama davranışları arasında bir bağ vardır. Bebekler annelerinin isteklerini karşılamaları için ağlamaları gerektiğini çabuk kavrarlar ve bu davranışı sık sık gösterirler (Koser, 1999).

2.5.2.2. Gıgıldama. Bebeklerin refleksif dönemde çıkardığı sesler ağlama temellidir. Bu sesler evrensel temelli olup tüm bebeklerde aynıdır. Fakat 2-4 aylık dönemi kapsayan gıgıldama döneminde bebekler anadillerindeki sesleri çıkarmaya başlarlar. Ayrıca ünlü sesleri uzatarak söylerler (Dereli, 2003).

İki aylık bir bebeğin ağız kasları, yeni doğmuş bir bebeğe göre daha kontrollüdür. Bu sebeple gıgıldama dönemindeki bebekler refleksif dönemdeki bebeklere göre çıkardıkları sesleri kontrol altına alabilirler. Üçüncü aydan itibaren de bebekler tarafından ses oyunları yapılmaya başlanır. Burada, bebeğin sesi çıkarması kasıtlı ve istendiktir. Bebekler bu ses oyunundan keyif almaktadırlar. Bu dönemde yapılan ses pratikleri, konuşma dönemi için önemlidir (Temiz, 2002).

2.5.2.3. Mırıldanma. Mırıldanma dönemi, 4-6 aylık bebeğin dil gelişim sürecini kapsamaktadır. Bu dönemde konuşmaya benzer ilk sesler çıkarılır. O yüzden dil gelişim dönemleri içinde önemli bir evredir. Bu dönemde, bebeğin ses ve konuşma mekanizması üzerindeki kontrolü gıgıldama dönemine göre daha yüksektir. Bu bağlamda b, m ve p gibi dudak sesleri çıkarılabilir. Ayrıca, çılgıklar ve uzun oyun sesleri bu dönemde daha belirginleşir (Temiz, 2002).

2.5.2.4. Mırıldanma tekrarı. Mırıldanma tekrarı, 6-12 aylık bebeklerde görülen dil gelişim dönemidir. Bu dönemde, mırıldanma döneminde çıkarılan sesler tekrarlanır. Ayrıca bu dönemde daha fazla hecede birleştirme yapıp tonlama üzerinde durulur. Bu dönemin

sonlarına doğru yetişkinlerin konuşmaları tekrar edilmeye çalışılır. Bu tekrarlar bazen anlamsız bazen de anlamlı olabilmektedir. Örneğin; da-da-da söylemi bir anlam ifade etmezken ba-ba-ba söylemi konuşma içinde baba anlamı kazanmaktadır (Gül-Yazıcı, 2007).

Baykoç-Dönmez (1986)'e göre, mırıldanma tekrarında, bebeklerin ağız hareketleri çeşitlilik ve farklılık göstermektedir. Bebeklerin çıkardıkları sesler bu dönemde hece tekrarlarından oluşmaktadır. Bu dönemde tekrarlanan hecelerden bebekler keyif almaktadır. Bu bağlanma mırıldanma tekrarı, bebeklere hem konuşmanın zevkini tattırmakta hem de konuşma becerilerinin pratik altyapısını oluşturmaktadır (akt. Koçak, 2009).

2.5.3. Konuşma dönemi. Bu dönem, konuşma öncesi dönemin bitmesi ile başlayan dil gelişim dönemidir. Genellikle 12-15 aylık bebekler konuşma dönemini geçmiş olurlar. Konuşma dönemi, kendi içinde; tek sözcük dönemi, iki sözcük dönemi, üç ve daha fazla sözcük dönemi ve gramer kurallarına uygun konuşma dönemi olmak üzere dört ayrı bölüme ayrılmaktadır (Koçak, 2009).

2.5.3.1. Tek sözcük dönemi. Gelişim seviyesi normal seyreden bebeklerde 12. aydan itibaren konuşma dönemi başlamaktadır. Bu dönemin ilk adımı tek sözcük dönemidir. Tek sözcük dönemindeki bebekler, artık mırıldanmayı bırakmış ve anlamlı sözcükler kullanmaya başlamışlardır. Fakat bu dönemde kullanılan sözcükler, karmaşık veya zor kelimeler değildir. Basit ve kolay söylenebilen sözcüklerdir. Bu sözcüklerin çoğunluğu bir veya iki heceli kelimelerdir. Hece sayısı fazla ve söylemi zor kelimeler bu dönemde daha basit olarak ifade edilir. Örneğin ayakkabı için “akka”, portakal sözcüğü için “porta” veya yumurta sözcüğü için “yummu” benzeri söylemler kullanılır (Gül-Yazıcı, 2007).

Tek sözcük dönemi, ortalama olarak 6 ay sürmektedir. Bu bağlamda 12-18 aylık bebeklerde bu dönem kendini göstermektedir. Bu dönemde söylenen tek sözcük kendi anlamları dışında da kullanılabilir. Örneğin; tek sözcük dönemindeki bir bebek için “dütdüt” sözcüğü hem araba hem de gezmek anlamı taşıyabilir. Ayrıca bu dönemdeki bebekler, benzer

şeyleri yine tek sözcük altında gruplayabilirler. Bu bağlamda köpek sözcüğünü öğrenmiş bir bebek koyun ya da atları da köpek olarak isimlendirebilir (Temiz, 2002).

2.5.3.2. İki sözcük dönemi. Tek sözcük dönemini başarıyla atlatan bir bebekte 18 ay civarında iki sözcük dönemi başlamaktadır. Bu dönem ortalama olarak, 18-24 aylık bebeklerde görülmektedir. İki sözcük dönemindeki bir bebek, tek sözcük döneminde öğrendiği iki kelimeyi yan yana getirip anlamlı bir söylem kurmaya çalışmaktadır. Örneğin; “Atta git.”, “Baba al.” ya da “Anne tut.” gibi söylemler iki sözcük döneminde kendini göstermektedir (Koser, 1999).

İki sözcük dönemi, ilkel cümlelerin kurulmaya başladığı dönemdir. Bu cümleler genellikle özne ve yüklem olmak üzere iki öğeden meydana gelmektedir. Bu dönemde, zarf, edat, bağlaç ya da dolaylı tümleç gibi öğeler henüz yoktur. Ayrıca bu dönemde çekim ekleri de kullanılmaz. Bu sebeple bu dönemin bir diğer adı da telgrafik konuşma dönemidir (Temiz, 2002).

2.5.3.3. Üç ve daha fazla sözcük dönemi. Gelişimi normal düzeyde seyreden bir çocuk, iki yaşını doldurmasıyla beraber, cümle içinde ikiden fazla sözcük kullanmaya başlar. Bu kullanım, genellikle 5 yaşına kadar devam eder. Bu dönemde bazen 3 tane bazen de 3’ten fazla sözcük kullanılmaktadır. Üç ve daha fazla sözcük dönemindeki çocuklar cümle içinde nesne kullanımını bu dönemde öğrenirler. Örneğin “Ayı kurabiye yedi.” veya “Baba işe gitti.” gibi kullanımlara ilk kez bu dönemde rastlanılır (Dereli, 2003).

Ahioğlu (1999)’na göre, üç ve daha fazla sözcük dönemindeki bir çocuk artık karmaşık bir konuşma düzenine alışmaya çalışır. Ayrıca bu dönemde, dilbilgisi kuralları da yavaş yavaş oturmaya başlamaktadır. Bu bağlamda üç ve daha fazla sözcük dönemindeki bir çocuğun konuşma tipi bakımından yetişkinlerin konuşmasına benzemeye başladığı söylenebilir (akt. Koçak, 2009).

2.5.3.4. Gramer kurallarına uygun konuşma dönemi. Dil gelişimi henüz tamamlanmamış bir çocuğun sahip olduğu kelime haznesi 3-4 yaşlarında hızla artmaktadır. Çünkü bu dönemdeki merak duygusunun yansıması olarak çocuklar sürekli sorgulamakta ve yeni şeyler öğrenmektedirler. Bu bağlamda anadilin temel yapısı da 3-4 yaşlarında öğrenilmeye başlanır. Gramer kurallarını öğrenen çocuklar, daha doğru cümleler kurmaya başlar. Ayrıca bu dönemdeki çocuklar, sözcükleri doğru çekimlemeyi öğrendikleri için bildikleri kelimelerden yeni sözcükler türetebilirler. Örneğin; su kavramını bilen bir çocuk meslek eki olan -cı, -ci eklerini öğrendiğinde su kelimesini türetebilirler. Bu durumun bir yansıması olarak, 4 yaşındaki bir çocuğun kelime haznesi 1000 kelimeyi geçebilmektedir (Arıca, 2003).

Konuşmayı yeni öğrenen bir çocukta odak noktası kendisidir. Çocuk, diğer insanlardan bağımsız olarak kendi kendisiyle konuşur. Örneğin; “Kendime şeker alıcam.” ya da “En çok misketimi seviyorum.” gibi cümleler kurup kendi kendine konuşur. Bu bağlamda konuşmayı yeni öğrenen çocukların sesli düşüncelerini söylemek mümkündür. Karşı tarafın kendisini dinleyip dinlememesi çocuk için önemli değildir. Önemli olan düşüncelerini sesli olarak ifade edebilmesidir. 5-6 yaşlarından itibaren bu davranış azalmaya başlar. Çocuklar artık karşı tarafın kendisi ile iletişim kurmasını, konuşmasını veya onu dinlemesini isterler (Temiz, 2002).

2.6. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

Dil gelişimi, pek çok faktörden etkilenen bir alandır. Fakat dil gelişimine etki eden faktörler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kalıtım ve çevre olmak üzere iki başlık halinde incelenmektedir (Ergin, 2012).

2.6.1. Kalıtım. Oktay (1983)’e göre, yeni doğan bir bebekteki kalıtımsal nitelikler, bebeğin gelecekteki potansiyeline yönelik ipuçları vermektedir. Fakat kalıtımsal nitelikler, insanların potansiyellerini açıklamak için yetersizdir. Çünkü insan doğası gereği dış

uyarıcılara ve çevreye açık bir canlıdır. Bu sebeple dil gelişimi, kalıtsal nitelikler ve çevre şartlarının etkileşiminin ortak ürünüdür (akt. Ergin, 2012).

Dil gelişimine etki eden kalıtsal faktörlerin başında cinsiyet gelmektedir. Dil gelişimi üzerine yapılan bilimsel araştırmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; cinsiyetin dil gelişimini ilk yıllarda anlamlı düzeyde etkilemediği tespit edilmiştir. Fakat 2-3 yaşından itibaren kız çocuklarının annelerini ve erkek çocukların ise babalarını örnek alması dil gelişiminde cinsiyete dayalı farklılıklar oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ebeveynlerin örnek alınması ile oluşan farklılık, kız çocuklara lehine olmaktadır. Yapılan pek çok araştırmada, belirli bir yaştan itibaren kızların erkeklere göre dil gelişimlerinin hızlandığı belirtilmiştir (Mc Carthy, 1953; akt. Tulu, 2009).

Dil gelişimi üzerinde etkili olan bir diğer kalıtsal faktör zeka ve zihinsel gelişimdir. Dil gelişimi; algı, imge ve bellek gibi becerilerin gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Zihinsel beceriler ve zeka seviyesinde yaşanabilecek geri kalma durumu, dil gelişimini de olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçemeyen çocukların da dil gelişimleri sınırlı düzeyde olmaktadır. Bu bağlamda zihinsel beceriler, zeka ve dil gelişiminin birbirlerine entegre olmuş kavramlar olduğunu söylemek mümkündür (Dereli, 2003).

Konuşma ve dil becerilerinin niteliği, ses organları ile ilişkilidir. Seslerin doğru çıkarılması ve konuşmanın kalitesinin artırılması için birçok organın eşgüdümlü çalışması gerekmektedir. Bu bağlamda karın zarı, akciğerler, soluk borusu, yutak, dil, çene ve dişler birbirleri ile uyumlu çalışmalıdır. Ses organlarında ve ağız yapısında (diş, damak, dil ve dudak) meydana gelen bozukluklar konuşma dilinin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kalıtsal fizyolojik bir bozukluğun olmaması dil gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Dereli, 2003).

2.6.2. Çevre. Dil gelişimi, kalıtım ve çevrenin ortak bir ürünüdür. Televizyon izleme, kitaplar, ekonomik durum ve oyun gibi pek çok çevresel etmen kalıtsal nitelikler gibi dil gelişimi üzerinde etki gücüne sahiptir. Bir çocuğun kalıtımsal özellikleri ne düzeyde olursa olsun çevre şartları ile desteklenmediği sürece çocukta var olan potansiyel kendini gösterememektedir. Aynı durum, dil gelişimi için de geçerlidir. Bu minvalde, çevresel şartlar dil gelişimi üzerinde kalıtımsal nitelikler kadar öneme sahiptir (Ergin, 2012).

Dil gelişimi üzerinde etkili olan bir diğer çevresel unsur kardeş sayısıdır. Kardeş sayısı az olan çocuklar ebeveynleri ile daha çok vakit geçirdikleri için dil gelişimleri hızlı olmaktadır. Ayrıca, kardeş sayısı az olunca ebeveynlerin çocuklara ayırdıkları zaman kadar ilgi de artmaktadır. Görülen ilgi kapsamında çocukların kullandıkları yanlış kurallar ebeveynler tarafından daha hızlı şekilde düzeltilmektedir. Bu durum da kardeş sayısı az olan çocukların dil gelişimindeki hızını arttırmaktadır (Erdoğan ve ark., 2005).

Okul öncesi eğitim, çocukların dil gelişimlerine olumlu yönde katkıda bulunan çevresel bir faktördür. Yapılan bir araştırmada okul öncesi eğitimi alan çocukların dil gelişimi, okul öncesi eğitimi almayan çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Dereli ve Koçak, 2005). Okul öncesi eğitime ek olarak ailenin sosyoekonomik düzeyi de dil gelişimi üzerinde etkilidir. Yapılan araştırmalarda sosyoekonomik düzey ile zeka ve dil gelişimi arasında doğru orantı olduğu saptanmıştır (Öztürk, 1995).

Dil gelişimine etki eden çevresel etmenlerin en önemlilerinden biri oyunlardır. Oyunlar, çocukların dil gelişimi düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, dil gelişimi üzerinde etkili olan çevresel faktörlerden bir diğeri de doğum sırasındır. Doğum sırasının, dil gelişiminde anlamlı farklılaşmalara sebebiyet verdiği literatürde yer alan pek çok araştırmanın bulguları ile desteklenmiştir (Öztürk, 1995). Ebeveynler tarafından ilk çocuğa ayrılan zaman genellikle diğer çocuklara ayrılan zamandan daha yüksek olmaktadır. Yetişkinler ile zaman geçiren çocukların dil gelişimleri diğer çocuklara göre daha hızlı olmaktadır. Çünkü

yetişkinler ile vakit geçiren çocukların dil kullanımındaki hataları yetişkinler tarafından düzeltilmektedir. Ayrıca yetişkinlerin çocuklar için model olması da dil gelişimini hızlandırmaktadır. Fakat bu olumlu durum, yaşlıları ile vakit geçiren çocuklarda geçerli olmamaktadır (Temiz, 2002).

2.7. Oyun Kavramı

Oyun, çocukların hayata dair deneyim kazandıkları ve yaşamı anlamlandırmasını sağlayan etkinliklerdir. (Süsüzer, 2006). Bu etkinlikler, eğitim kavramı ile entegre olmuştur. Çünkü her oyun, çocuklar için yeni öğrenmelere vesile olmaktadır. Oyun yolu ile çevresini ve hayatını tanıyan çocuklar, çeşitli zorluklarla mücadele edip problem çözme becerilerini geliştirirler. Örneğin; evcilik oynayan çocuklar anne ve baba gibi çeşitli rollere girmektedirler. Bu roller, çocukların ileride yaşayacakları problemlere karşı simülasyon niteliği taşımaktadır. Oyun kapsamında yapılanlar, çocuklar için yaratıcılık örneği olup hayata hazırlık aşamasında önemlidir (Alan, 2017).

Oyunlar, çocuklar için eğlenceli faaliyetlerdir. Fakat oyunları, çocukları oyalayan ve eğlendiren faaliyetler olarak değerlendirmek yanlış olur. Çünkü, her oyun çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini sergileyebileceği, yaratıcılık düzeylerini geliştirebileceği ve sosyal davranışları ile iletişim becerilerini olumlu yönde değiştirebileceği etkinlikler bütünüdür. Oyunlar aynı zamanda karar verme, muhakeme yapma, zamanı verimli kullanma ve gözlem yapma gibi becerileri de desteklemektedir (Karaman, 2012).

2.7.1. Oyun kuramları.

2.7.1.1. Klasik oyun kuramları. Klasik oyun kuramları, oyunları çocukların enerji ve güç sarf etmesi bakımından değerlendirmiş ve oyunun fiziksel yönüne odaklanmışlardır.

Başlıca klasik oyun kuramları şunlardır (Pehlivan, 2012):

1. Fazla Enerji Tüketimi Kuramı: Kuramın başlıca temsilcileri Schiller ve Spencer'dir. Bu kurama göre oyun, çocukların fazla enerjilerini atmaları gereken etkinlikler olmalıdır. Bu bağlamda çok fazla oyun oynayan çocukların diğer çocuklara göre daha sağlıklı olması beklenmektedir.
2. Rahatlama ve Dinlenme Kuramı: Fazla enerji tüketimi kuramına tepki olarak geliştirilmiş bir oyun kuramıdır. Bu kurama göre oyunlar, çocukların yorgun olduğu zamanlarda oynanmalı ve enerjilerini tüketmenin aksine onları dinlendirmelidir.
3. Öncül Deneme Kuramı: Kuramın en büyük temsilcisi Karl Gross'dur. Bu kurama göre oyun, geleceğe bir yatırım olmalıdır. Oyunlar, içerdikleri problemler ve yapısında barındırdıkları karmaşık süreçlerle çocuklara deneyim kazandırıp onları gerçek hayata hazırlamalıdır.
4. Tekrarlama Kuramı: Kuramın başlıca temsilcisi Stanley Hall'dır. Bu kurama göre, oyunlar evrim sürecini yansıtmalıdır. Oynanan oyunlar sayesinde çocuklar, kendi ırklarına özgü deneyimleri tekrarlamalıdır. Çocuklar bu sayede ırkının geçirmiş olduğu gelişim seyrini yakalamalı ve edindiği tecrübe ile kendini hayata hazırlamalıdır.

2.7.1.2. Dinamik oyun kuramları. Dinamik oyun kuramları, klasik oyun kuramlarına tepki olarak geliştirilmiştir. Bu kuramlara göre, çocukların oyun oynama sebebi değil, oynadıkları oyunlardan ne anladıkları önemlidir (MEB, 2014). Başlıca dinamik oyun kuramları şunlardır:

1. Freud Oyun Kuramı: Bu kuramın kurucusu Sigmund Freud'dur. Bu kurama göre, çocukların oynadıkları oyunlar tesadüfi değildir. Oyunlar, bilinçaltının bir yansıması olarak tercih edilmektedir. Bu kapsamda çocuklar, istek, arzu, düş ve fantezilerini dile getirmektedirler (Başal, 2012).

2. Piaget Oyun Kuramı: Bu kuramın kurucusu Jean Piaget'tir. Bu kurama göre oyun, bilişsel gelişimin bir parçasıdır. Çocuklar tarafından tercih edilen oyunlar, onları ait bilişsel düzeyi ortaya çıkarmaktadır. Piaget'e göre 0-2 yaş grubunda alıştırmalı, 2-7 yaş grubunda sembolik ve 7-12 yaş grubunda ise kurallı oyunlar oynanmaktadır. Alıştırmalı oyunlardaki en belirgin davranış, sürekli tekrarlayan motor davranışlardır. Bu basamaktaki çocuklar, basit hareketleri sürekli tekrar etmektedir. Sembolik oyun basamağında, çocukların gerçek hayat karşılaştıkları olay, durum ve eşyalar hayal dünyasına yansıtılmaktadır. Bu basamaktaki çocukların oyunlarında, ben merkezci düşünce hakimdir. Kurallı oyun dönemine geçen çocuklarda, sembolik oyunlar ilgi çekici değildir. Bu oyunlara ya yeni kurallar getirilir ya da oyunlar terk edilir. Kurallı oyunlar basamağı ile toplumsallaşma davranışı ön plana çıkmaktadır. Yetişkinler de oyun oynadıkları zamanlarda, kurallı oyunları tercih etmektedir (Aynal, 2010).
3. Smilansky Oyun Kuramı: Smilansky, kendi oyun kuramını geliştirirken Piaget'e ait oyun kuramını temel almıştır. Bu sayede, 4 basamaktan oluşan oyun kuramını geliştirmiştir. Birinci basamak olan işlevsel oyun dönemi, bebeklik döneminin ilk zamanlarını kapsamaktadır. Bu dönemdeki oyunlar, basit kas egzersizlerine dayalı etkinliklerdir. Bu kuramın ikinci basamağı, inşa oyunu olarak adlandırılmaktadır. Bu basamakta çocuklar, materyalleri farklı şekillerde kullanıp yeni şeyler yapmayı denerler. Bu kurama ait üçüncü basamak dramatik oyun basamağıdır. Bu basamakta çocuklar, kendileri tanımaya ve çevresinde meydana gelen hareketleri taklit edinmeye çalışırlar. Bu basamak, çocukların sosyalleşmesi bakımından önemlidir. Kuramın dördüncü ve son basamağı ise kurallı oyun basamağıdır. Bu basamaktaki çocuklar, oyun oynarken daha önce belirlenmiş kuralları kabul eder. Bu basamakta çocukların sosyal becerileri, dil

becerileri, kendini kontrol etme yetisi ve işbirliği yapma yeteneği gelişmektedir (Ömeroğlu ve ark., 2006).

4. Parten Oyun Kuramı: Parten'in oyun kuramı, çocukların gelişim adımlarını izleyen 6 basamaktan oluşmaktadır. Birinci basamak, katılımsız davranış basamağıdır. Bu basamakta çocuklar, oyuna dahil olmak yerine yerine oyunu izlemeyi tercih ederler. İkinci basamak, tek başına oyun basamağıdır. Bu basamaktaki çocuklar, etrafındaki çocuklardan bağımsız olarak oyun oynamaktadırlar. Üçüncü basamak ise seyirci rolü basamağıdır. Bu basamaktaki çocuklar ise, oyun oynayan çocukların etrafında gezip sorular sorar ve oyunu çözmeye çalışırlar. Bu kuramın dördüncü basamağı, paralel oyunlardır. Bu basamakta ise, çocuklar yan yana olup benzer oyunlar oynamasına rağmen bir arada değillerdir. Benmerkezci düşünme, onların beraber oyun oynamasını engellemektedir. Kuramın beşinci basamağı birlikçi oyundur. Bu basamakta, çocuklar beraber oyunlar oynayarak fikirlerini ve duygularını birbirleri ile paylaşırlar. Bu kuramın altıncı ve son basamağı ise iş birliği oyundur. Bu basamaktaki çocuklar, iş birliği yaparak grup oynarlar (Bayhan ve Artan, 2009).

2.7.1.3. Diğer oyun kuramları. Diğer oyun kuramları, çocuklar tarafından tercih edilen oyunların neden tercih edildiğinin önemi üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda değerlendirilen başlıca kuramlar şunlardır:

1. Vygotsky Oyun Kuramı: Bu kuramın kurucusu Vygotsky'dir. Bu kurama göre oyun, bilişsel süreçlerin gelişmesine ve hayal gücünün desteklenmesine vesile olmaktadır. Çünkü oyun, çocuklar için deneysel bir süreç ve keşif aracıdır. Oynanan oyunlar sayesinde, günlük hayata ilişkin deneyimler kazanılıp çeşitli değişkenler arasında sebep-sonuç ilişkileri kurulmaktadır (Pehlivan, 2012).

2. Bateson Oyun Kuramı: Bu kuramın kurucusu Bateson'dur. Bateson'a göre oyun, bir iletişim aracıdır. Fakat bu iletişim gerçekliği doğrudan yansıtmamaktadır. Çünkü sosyal oyunlarda çocuklar kendi davranışlarını tam olarak yansıtmamakta ve rol yapmaktadırlar. Bu da çocukların sosyal uyumsuzluk yaşamalarına sebebiyet vermektedir (MEB, 2014; Pehlivan, 2012).
3. Sutton-Smith Oyun Kuramı: Bu kurama göre oyun, kültürün bir parçasıdır. Bir kültür içinde doğup büyüyen çocuklar, kendi kültürlerini oynadıkları oyunlar ile öğrenmektedirler. Bu kurama göre, oyunlarda yenilik yerine geleneği korumak gereklidir (MEB, 2014; Pehlivan, 2012).
4. Berylne Oyun Kuramı: Bu kuramın temsilcisi Berylne'dir. Bu kurama göre oyun, uyarılma davranışlarının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Örneğin; bir çocuk paten sürmekten korkabilir. Fakat buna rağmen paten sürüp keyif alabilmek için uğraşır. Bu uğraş, içten gelen uyarılmanın etkisiyle kendini gösterir (MEB, 2014; Pehlivan, 2012) .

2.8. Oyunun Çocuk Gelişimine Etkisi

Çocukluk döneminde oynanan oyunlar, çocukları fiziksel, duygusal ve dil gelişimi bakımından olumlu yönde etkilemektedir (Ergün, 2018).

2.8.1. Oyunun fiziksel gelişime etkisi. Fiziksel gelişim, çocukluk döneminde hızlı ilerleyen bir gelişim türüdür. Çünkü bebeklik döneminden itibaren kazanılan hareketlilik fiziksel gelişimi olumlu yönde etkilemektedir. Bu süreçte çocuk, emekleme ile başladığı hareketli davranışlara yürüme, koşma, zıplama, takla atma, top oynama ve dengeleme hareketleri ile devam etmektedir (Arı, 2003). Bu bağlamda, çocukluk döneminde davranışların büyük bölümünün hareketli davranışlara dayalı olduğunu söylemek mümkündür. Bu yaşlarda oynanan oyunlar, belirli hareketi içermesi bakımından çocukların fiziksel gelişimlerine destek olmaktadır. Örneğin; ip atlayan bir çocuğun zıplama egzersizleri

boyunun artmasına olumlu yönde katkı vermektedir. Ayrıca, çocukluk döneminde oynanan oyunların geneli kaba kasların gelişmesini sağlayıp çocukların el-göz koordinasyonlarına yarar sağlamaktadır (Babayiğit, 2016; Küçükkaya, 2008).

2.8.2. Oyunun duygusal gelişime etkisi. Çocuğun içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesinde oyunun önemi büyüktür. Oynanan oyunun türü fark etmeksizin üzüntü, kaygı, mutluluk, başarı, öfke ve hırs gibi pek çok duygu çocukların davranışlarına yön verir. Bu davranışlar, çocukların duygusal gelişimlerini normal olarak sürdürebilmelerinde büyük önem arz etmektedir. Oynadığı her oyunda bu duyguları yaşayan çocuklar, belirli bir süre sonra bu duyguları kontrol edebilmeyi öğrenirler. Dolayısıyla, çocukluk çağında oynanan oyunların duygusal gelişimin en kritik parçalarından birisi olduğunu söylemek mümkündür (Ergün, 2018).

Küçükkaya (2008)'ya göre oyunların duygusal gelişimdeki rolleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Çocukların özgüven kazanmasını sağlar.
2. Estetik ve sanat algısının gelişmesine imkan tanır.
3. Problem çözme becerilerini geliştirir.
4. Duygu düzenleme becerilerine hakimiyeti artırır.

Oyunlar, farklı ve daha önce deneyimlenmemiş duyguların yaşanması için bir fırsattır. Bu süreçte, paylaşma, ortak hareket etme ve grup bağlılığı yaşama gibi duygular kazanılır. Evcilik ve rol yapma oyunları gibi basit oyunlar bile duygusal gelişimin bir tamamlayıcısıdır (Gedik, 2012).

2.8.3. Oyunun dil gelişimine etkisi. Oyunlar, çocukluk döneminde kazanılması gereken tüm gelişim alanlarını desteklemektedir. Bu alanlardan biri de dil gelişimidir. Çocuklar, çevrelerini oyun aracılığı ile tanıyıp deneyimler. Günlük yaşamdan öğrendiklerini

oynadıkları oyunlara transfer eder. Bu sebeple oyun, sıklıkla yeni şeylerin denendiği bir sahadır (Temiz, 2002). Çocuklar oyun oynarken sürekli sözel alışveriş halindedir. Oyunlar, çocukların yeni öğrendikleri kelimeleri kullanabilmeleri için uygun bir zemin hazırlamaktadır. Ayrıca, bu süreçte kelimelerin telaffuz ve tonlaması da çocuklar tarafından öğrenilir. Bu süreç, doğaçlama kafiyeler ve söylev etkinlikleri gibi denemelerle daha zengin hale gelebilmektedir (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2000).

Okul öncesi eğitim kurumlarında yer verilen oyun faaliyetlerinin dil gelişimine etkileri şunlardır (Baykoç-Dönmez, 2000):

1. Oyun sırasında, pek çok kelimenin telaffuzu ve tonlaması öğrenilir.
2. Oyunlar, fiil çekimlerinin kullanılmasına olanak verir.
3. Oyunlar, soru sormaya ve komut vermeye yönelik etkinliklerdir.
4. Duygu ve düşüncelerin sözel olarak dile getirilmesini sağlar.
5. Oyunlar, yeni sözcük öğrenimini kolaylaştırır. Örneğin; bir evcilik oyununda mikser, vanilya ve kabartma tozu gibi ev ve ev işlerine uygun sözcükler öğrenilir.

2.9. Zeka Oyunları

Zeka oyunları, öğrencilerin bilişsel becerilerinin geliştirilmesinde sıklıkla kullanılan oyun türüdür. Stratejik düşünme, muhakeme yapma, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve zamanı etkin kullanma gibi pek çok becerinin geliştirilmesinde, eğitsel rol üstlenmektedir. Bu kapsamda, eğitim sistemi içerisinde zeka oyunlarının önemli bir görevi olduğunu söylemek mümkündür (Davoodi, 2013).

Zeka oyunlarının temeli, çoklu zeka kuramına dayanmaktadır. Çünkü her bireyin ilgi alanı ve becerileri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla her insanda birbirlerinden farklı olarak bir veya birkaç zeka alanı baskındır. Zeka oyunları, pek çok zeka alt türünün etkin olarak

kullanılmasını sağlayıp bu alanları geliştirdiği için çoklu zeka kuramı çerçevesinde değerlendirilebilir (Temiz, 2007).

Zeka oyunlarının pek çok farklı türü vardır. Örneğin; kelime oyunları; kelime yerleştirme, sözcük avı, şifre bulma ve anagram gibi çeşitli oyunları kapsamaktadır. Ek olarak, resim hatırlatma, yön bulma ya da eş bulma gibi zeka oyunları hafıza oyunlarının bir parçasıdır. Ayrıca, sudoku, apartman, kakuro ve kendoku gibi oyunlar ise akıl yürütme oyunları kapsamında değerlendirilmektedir (MEB, 2016).

Bu araştırmanın deneysel sürecinde, 5-6 yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarının dil becerilerine etkisi olabileceği düşünülen 8 farklı zeka oyunu kullanılmıştır. Bu oyunlar aşağıda tanıtılmıştır:

2.9.1. Hikaye küpleri. Hikaye küpleri oyunu, bir veya birden fazla kişi ile oynanabilir. Oyunda oyuncu sayısı kısıtlaması yoktur. 9 adet zar ile oynanan bir oyundur, her zarın 6 yüzünde farklı resim ve şekiller yer almaktadır. Bu bağlamda, 9 zar toplam 54 farklı şekilden meydana gelmektedir. Zarların üzerinde yer alan şekiller ağaç, kalem, arı veya kitap gibi kavramların görsellerinden oluşmaktadır. Oyun oynanırken 9 zarın tamamı aynı anda atılır ve zarların üzerinde kalan şekillerden bir hikaye anlatılır. Hikaye anlatma işlemi, çocukların dil becerilerini geliştirirken yaratıcılık düzeylerini de yükseltmektedir. Bu kapsamda her çocuğun hayal gücüne bağlı olarak çok farklı hikayeler oluşturulabilir. Çocuklarda hayal gücü gelişimi, sözel ifade yeteneği, kelime dağarcığı gelişimi ve hafıza gelişimi gibi kazanımları olan bu oyun hazır olarak satılan bir kutu oyunudur. Oyunun uygulama aşamasında yaş grubuna bağlı olarak zar sayısı artırmak veya azaltmak mümkündür. 6 yaş ve üzeri çocuklar ve tüm yetişkinler için uygun olan oyun, zar sayısı azaltılarak daha küçük yaş gruplarıyla da oynanabilmektedir. Oyun en az kişi ile oynanan oyunda oyuncu sayısı sınırlaması yoktur. Hikaye küpleri oyunu Çin’de geliştirilmiştir.

2.9.2. Dedektif oyunu. Dedektif oyunu, 3 yaş ve üzerindeki çocukların ve yetişkinlerin oynaması için uygun bir oyundur. En az iki en fazla 6 kişi ile oynanır. Bu oyunda, 9 adet büyük oyun kartı çocukların göreceği şekilde masaya yerleştirilir. Ardından, küçük oyun kartlarından bir tanesi seçilip çocukların seçilen kartı büyük oyun kartı ile eşleştirmesi beklenir. Bu sebeple dedektif oyunun aslında bir dikkat oyunu olduğunu söylemek mümkündür. Oyunun amacı çocukların dikkat, görsel algı becerisi ve kısa süreli hafızasını güçlendirmektir. Hız, refleks ve konsantrasyon da geliştirmektedir. Ayrıca oyunun uygulamasında yaş grubuna bağlı olarak kart sayısı azaltılıp zorluk seviyesi gruba göre düzenlenebilir. Dedektif Türkiye’de üretilmiş bir kutu oyunudur.

Oyununun dil gelişimine katkı sağlaması için küçük kartlarda yer alan nesnelere büyük kart ile eşleştiren çocuğa nesnelere ismi ya da neye benzediği sorulur. Bilemediği takdirde ipuçları verilerek bulması sağlanır ve yeni kelimeler öğrenmesine olanak verilir.

2.9.3. Brainbox ilk resimlerim oyunu. Brainbox ilk resimlerim oyunu, 4 yaş ve üzeri çocuklarla, bir veya birden fazla kişi ile oynanabilen bir oyundur. Oyuncu sayısı kısıtlaması yoktur. Bu oyun oynanırken çocuklardan 56 kartlı desteden bir kart çekmesi istenir. Kartın ön yüzünde farklı şekiller, arka yüzünde ise bu şekiller ile ilgili sorular yer almaktadır. Oyuncu kartı çekince kum saatinde süre başlatılır. Oyuncu bu süre zarfında kartına bakar ve kartın ön yüzündeki nesnelere aklında tutmaya çalışır. Sonrasında zar atar. Zarda çıkan sayı ile kartın arka yüzündeki soru eşleştirilir ve soru oyuncuya yöneltilir. Eğer oyuncu soruya doğru yanıt verirse kartı alır. Fakat yanlış cevaplırsa, kart desteye koyulup farklı bir karta geçilir. Sıra diğer oyuncuya geçer. Oyun süresi tercihe göre ayarlanabilir. Oyun süresi bittikten sonra oyuncunun toplam kaç kart kazandığı sayılır. En çok kartı kazanan çocuk oyunun kazananı olarak belirlenir. Oyunun amacı çocukların yeni kelimeler öğrenerek dil gelişimlerini hızlandırmalarını sağlamak, dikkat, hafıza ve konsantrasyon becerilerini geliştirmektir. Çin’de üretilen bir kutu oyunudur.

2.9.4. Halli gali junior oyunu. Halli gali junior oyunu 4 yaş ve üzeri çocuklarda dikkat, refleks ve konsantrasyon gelişimi sağlayan bir grup oyunudur. En az 2 en fazla 4 kişi ile oynanabilir. Oyun materyali olarak üzerinde palyaço resmi olan 56 kart ve 1 adet zil ile kullanılmaktadır. Kartların üzerinde farklı renkte ve farklı duygu durumlarında palyaçolar bulunur. Oyun oynanırken kartlar oyunculara eşit olarak dağıtılır ve oyuncular sırayla kartlarını açmaya başlar. Eğer açılan palyaço kartları aynıysa zile ilk basan yerdeki kartların hepsini kazanır. Açılan palyaço kartları aynı değilse ve zile basıldıysa zile basan oyuncu rakip oyunculara birer tane kart vermek durumundadır. Oyun sonunda, en çok kart toplayan oyuncu bu oyunu kazanmış olur. Oyunun amacı çocukların görsel algı, dikkat, konsantrasyon ve hız becerilerini geliştirmektir. Almanya’da üretilen bir kutu oyunudur.

Oyununun dil gelişimine katkı sağlaması için zile basan öğrenciye kartların benzer özellikleri sorulur ve yanıt vermesi beklenir. Ayrıca palyaçonun neden mutlu ya da neden üzgün olabileceği sorulup, çocukların ifade edici dil becerileri geliştirilmeye çalışılır. Sayılan tüm özellikler iki kartta da aynı olduğu takdirde oyuncu açılan tüm kartları kazanmış olur.

2.9.5. Tik tak bomm. Tik tak bomm oyunu, 55 adet resimli kart ve 1 adet dijital bomba ile oynanan bir zeka oyunudur. 5 yaş ve üzerindeki çocuklarla ve yetişkinlerle oynanabilen bir oyundur. En az iki oyuncu ile oynanan oyunda üst oyuncu sayısı sınırlaması yoktur. Oyun oynanırken ilk oyuncu dijital bombayı çalıştırır. Bu bombanın ne zaman patlayacağı belli değildir. 10-60 saniye aralığında rastgele bir vakitte patlıyor olması ne zaman patlayacağını tahmin edilmesini engellemektedir. İlk oyuncu bombayı başlattıktan sonra bir kart açar ve kartta yer alan başlıkla ilgili aklına ilk gelen kelimeyi söyleyip bombayı arkadaşına verir. Arkadaşı da bu kart ile ilgili kelime söyler ve bu işlem sıra ile devam eder. Aynı kelimeleri söylemek yasaktır. Bomba kimin elinde patlarsa yerdeki kart o oyuncuya verilir. Oyun sonunda elinde en az kartı olan oyunu kazanmış olur. Oyunun amacı; çocukların hafızalarını, odaklanma becerilerini, hızlı düşünme becerilerini geliştirmektir. Dil gelişimi,

sözel ifade gelişimi ve kelime dağarcığı gelişimi açısından oldukça önemli bir oyundur.

Avusturya’da üretilen bir kutu oyunudur.

2.9.6. Zingo. Zingo, 72 taş ve 6 adet kart ile 4 yaş ve üzeri çocuklarla oynanan bir zeka oyunudur. En az 2 en fazla 6 kişi ile oynanabilen bir oyundur. Oyun oynanırken bir oyuncu, taş dağıtıcı makineye geçer. Makine her hareketinde iki adet taş çıkarır. Çıkan taşlara bakan oyuncular, eğer ellerindeki kartta çıkan taşların resimleri varsa resmin adını söyleyip taşı alır. İki oyuncuda aynı taş varsa resmin adını ilk söyleyen taşı alır. Elindeki kartta yer alan 9 resmi tamamlayan oyuncu Zingo diyerek oyunu kazanır. Bu oyunun amacı eşleştirme, hafıza, görsel algı ve dikkat becerilerini geliştirmektir. Oyun sayesinde çocukların kelime dağarcıkları gelişir. Kelime dağarcığı gelişimi dil gelişimi açısından okul öncesi dönemde önem arz etmektedir. Çin’de üretilen bir kutu oyunudur.

2.9.7. Katamino oyunu. Katamino oyunu, ahşap parçalar ve oyun alanlarından oluşan materyaller ile oynanmaktadır. 3 yaş ve üzeri çocuklarla, bir veya iki kişi ile oynanabilen bir oyundur. 3-5 yaş aralığında çocukların oyun alanını ahşap bloklar ile kapatması beklenir. 5-8 yaş aralığında ise oyun biraz daha zorlaştırılır ve tekli-ikili parçalar kullanılmadan oyun alanının kapatılması beklenir. 8 yaş üzerinde ise kılavuzdaki yönergelere göre ahşap blokların oyun alanına yerleştirilmesi istenir. Oyun görsel algı, mekansal algı ve geometrik zekayı geliştirmektedir. Uzamsal düşünme, konsantrasyon ve mantık yürütme becerilerini desteklemektedir. Çin’de üretilen bir kutu oyunudur.

Oyununun dil gelişimine katkı sağlaması için çocuklar ahşap parçaları koyarken bu parçaların renklerini söylemekte ve ileriki aşamalarda zemin üstünde oluşan şekilleri bilinen bir nesneye benzetip bunu dile getirmektedir. Böylece çocukların ifade edici dil becerileri, yaratıcılıkları ve kelime dağarcıkları geliştirilmektedir.

2.9.8. Baloncuklar oyunu. Baloncuklar oyunu, 4 farklı renkte sayı küpü ile oynanan bir zeka oyunudur. 6 yaş ve üzerindeki çocuklarla ve yetişkinlerle oynanabilen bir oyundur. Oyun

oyunırken sayı küpleri aynı anda atılır ve gelen sayılır büyükten küçüğe olmak üzere zihinde sıralanır. Sıralama işlemi bittikten sonra 24 kartın içerisinde sıralamaya uygun olarak baloncukların tespit edilmesi istenir. Dikkat odaklanma gelişimi sağlar ve matematiksel algıyı artırır. Çin’de üretilmiş bir oyundur.

Bu oyunu okul öncesi döneme uyarlamak ve oyunun dil gelişimine katkı sağlamasını artırmak için bir takım değişiklikler yapılmıştır. En az bir oyuncu ile oynanır, oyuncu üst sayısında bir kısıtlama yoktur. Zar öğretmen tarafından oluşturulmuş ve zarın 2 yüzeyi sarı, 2 yüzeyi kırmızı, 2 yüzeyi mavi renk olacak şekilde tasarlanmıştır. Öğrenciden zarı atması ve çıkan renge göre bir nesne bulup nesnenin ismini söylemesi istenir. Bu esnada öğretmen tarafından kum saati ile zaman ayarlanır. Sonrasında bu nesne ile basit bir cümle kurması beklenir. Cümle kurulduktan sonra kart öğrenciye verilir. Çocukların ifade edici dil becerileri desteklenir. Kelime dağarcıkları geliştirilerek gramer kurallarına uygun cümleler kurmaları sağlanır. En çok kartı kazanan öğrenci oyunu kazanmış olur.

2.10. İlgili Araştırmalar

2.10.1. Dil gelişimine yönelik araştırmalar. Ergin (2012) yaptığı çalışmada, 60-72 aylık çocukların dil gelişim düzeylerini çeşitli değişkenler bakımından incelemiştir. Bu inceleme 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Konya ilindeki okul öncesi kurumlarda öğrenim gören 327 çocuğun katılımı ile yürütülmüştür. Araştırma sonunda, yaş grubu, sosyoekonomik düzey, okul öncesi eğitime devam etme süresi değişkenlerinin çocukların dil gelişimi üzerinde anlamlı farklılaşmalara sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Fakat cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Musulugüme (2016) tarafından yapılan araştırmada, dil gelişiminde ebeveyn eğitim programının etkisi incelenmiştir. Bu inceleme, sosyoekonomik düzeyi düşük 36 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Araştırma verileri, Peabody Resim-Kelime Testi ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, ebeveynleri eğitim programına dahil olan öğrencilerin dil gelişimi

puanlarını, ebeveynleri eğitim almayan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olarak tespit edilmiştir.

Ceran ve ark. (2015) yaptıkları çalışmada Türkçe dersindeki okuduğunu anlama başarılarının ilkökul 2. sınıf öğrencilerinin cinsiyetine ve yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul'da 156 öğrenciden oluşmaktadır. Bu çalışmada Türkçe dersi 2. Sınıf Okuduğunu Anlama Başarı Testi kullanılmıştır. Başarı testi sonucunda yaşlarına göre daha büyük grupta olan çocukların lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Cinsiyete göre ise kız çocukları lehine anlamlı bir fark saptanmıştır.

Tetik ve Işıkoğlu-Erdoğan (2017) tarafından yürütülen araştırmanın temel amacı, 48-60 aylık çocuklarda diyaloga dayalı okumanın dil gelişimi üzerindeki etkisini inceleyebilmektir. Bu amaç bağlamında, araştırmanın örneklem grubunu 104 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın yürütülmesinde ise tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; 48-60 aylık çocukların dil gelişimlerinde, diyaloga dayalı okumanın pozitif etkisi olduğu belirlenmiştir.

Deniz (2018)'in araştırmasında, resimli hikaye kitabı okuma etkinliklerinin 5 yaş çocuklarının dil gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, düşük sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerden seçilen 21 okul öncesi sınıfı ve toplamda 181 öğrenciden seçilmiştir. Araştırma sonunda, öğretmenlerin resimli hikaye kitabı okuma etkinliklerinin 5 yaş grubunda yer alan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Kilimoğlu (2018) yaptığı çalışmada, 5-6 yaş grubundaki çocukların etkileşimli oyunlar ile sözel dil başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma kapsamında, 114 okul öncesi çocuğundan veri toplanmıştır. Araştırma sonunda, etkileşimli oyunlar ile sözel dil başarılarının pozitif yönlü ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca, regresyon analizi bulguları

göre katılımcıların sözel dil başarılarında meydana gelen artışın sebebi, uygulanan etkileşimli oyun programıdır.

Çelik (2019)'in araştırmasında, okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimi kazanımlarını edinme düzeyleri araştırılmıştır. Bu konu kapsamında Çanakkale ilindeki 51 öğretmen ve 132 veliden 484 çocuğa yönelik veri toplanmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde, çocuklar tarafından en az edinilen kazanımın okuma ve yazı farkındalığı gösterme üzerine olduğu; diğer kazanımların ise yüksek düzeyde edinildiği tespit edilmiştir.

Eryılmaz ve ark. (2019) tarafından yürütülen araştırmanın temel amacı, 36-72 aylık çocukların dil gelişimlerini inceleyebilmektir. Bu amaç bağlamında, araştırmanın örneklem grubunu farklı şehirlerde yaşayan 191 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın yürütülmesinde ise tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; 36-72 aylık çocukların dil gelişimlerinin cinsiyet, yaşanan şehir ve öğretmenlerin tecrübe düzeylerinden etkilendiği saptanmıştır. Ayrıca kardeş sayısının anlamlı değişiklik oluşturan bir değişken olmadığı belirlenmiştir.

Akpınar ve Duman (2019) 36-72 aylık çocukların ifade edici dil becerilerini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada 420 çocuk ile çalışmışlardır. Araştırmada 50 madde ve 5 alt boyuttan oluşan ifade edici dil becerileri ölçeğini kullanmışlardır. Araştırma sonucunda kız ve erkek çocuklarının benzer ifade edici dil becerilerine sahip olduğu, ifade edici dil becerilerinde yaş büyüdükçe anlamlı düzeyde bir artma olduğu saptanmıştır.

Fantuzzo ve ark. (2004)'in araştırmasında, etkileşimli akran oyunları ile okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen araştırma boylamsal desen ile yürütülmüştür. Bu kapsamda araştırmaya 38-68 aylık çocuklar katılmıştır. Araştırma sonunda, etkileşimli akran oyunlarının kelime haznesini genişlettiği ve alıcı dil becerilerini anlamlı düzeyde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Taner ve Başal (2005) yaptıkları araştırmada okulöncesi eğitimi alan ve almayan ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Farklı sosyoekonomik düzeylerdeki öğrencileri cinsiyete göre karşılaştırmaktır. Araştırmada 120 kız, 120 erkek çocukla çalışmışlardır. Bu çocukların 80'i alt sosyoekonomik, 80'i orta sosyoekonomik ve 80'i de üst sosyoekonomik düzeydedir. Veri toplama aracı olarak Peabody Resim-Kelime Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitimi alan çocukların dil gelişimlerinin almayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların dil gelişimlerinin alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre ve erkek çocukların dil gelişiminin kız çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Temiz (2002) okul öncesi eğitimin üç yaş çocukların dil gelişimine etkisini incelemiştir. Deney ve kontrol gruplarında 10'ar kız, 10'ar erkek çocuk olmak üzere toplam 20 çocukla çalışmıştır. Araştırmada Peabody Kelime Testini kullanmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitimin çocukların dil gelişim puanlarını etkilediğini belirlemiştir.

İpek (2006)'in araştırmasında, ilköğretim dönemindeki çocukların kelime hazneleri değerlendirilmiştir. 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında Bursa ilinde yapılan araştırma, 240 çocuğun katılımından toplanan veriler ile yürütölmüştür. Araştırma sonunda, kız ve erkek çocukların kelime haznelerinde anlamlı fark belirlenmezken sınıf düzeyi değişkeninde anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Buna göre, ilköğretim çağındaki çocukların sınıf düzeyi arttıka kelime haznesinde de anlamlı artış olmaktadır.

2.10.2. Oyuna yönelik araştırmalar. Çetken (2018) yaptığı araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarını tercih ettikleri oyunları bakımından değerlendirmiştir. Bu kapsamda araştırma verileri, 102 okul öncesi çocuğuna uygulanan Oyun Alanlarının Fiziksel Elemanları ve Çevresel Karakterleri Puanlanma Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, farklı tasarım özellikleri barındıran alanların çocukların tercih ettikleri oyunları etkilediği

belirlenmiştir. Ayrıca, açık alanlarda çocukların genellikle aktif oyunları oynamayı istedikleri saptanmıştır.

Türkoğlu ve Uslu (2016) oyun temelli olarak uyguladığı Bilişsel Gelişim Programının 60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu 22 deney, 22 kontrol olmak üzere 44 çocuk ile yürütmüştür. Çocuklara öntest ve sontest olarak Thurstone Temel Kabiliyetler Testi 5-7'ini uygulamıştır. Deneysel çalışma 12 hafta toplam 24 saat sürmüştür. Araştırma sonucunda çocukların il kavramı, ayırt etme hızı, sayı kavramı ve yer kavramı oyunlarının yer kavramı, ayırt etme hızı, dil kavramı ve sayı kavramı gelişimleri, kısaca bilişsel gelişimleri üzerinde uygulanan programın etkili olduğu belirlenmiştir.

Duruoğlu ve Aral (2018) yaptıkları araştırmada oyun etkinliklerinin okul öncesi eğitime devam eden beş yaş çocuklarında ince ve kaba motor gelişimlerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada 40 deney, 40 kontrol olmak üzere 80 çocuk ile çalışmışlardır. Araştırmada öntest-sontest olarak Brigance Erken Gelişim Envanteri II'ni uygulamışlardır. Deney grubuna sekiz hafta olmak üzere haftada üç kez oyun etkinlikleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki çocukların ince ve kaba motor gelişimlerinin kontrol grubundaki çocuklardan yüksek olduğu belirlenmiştir.

Güneş (2019) tarafından yapılan araştırmada, lego eğitimi alan ebeveynlerin çocuklarında oyun alışkanlıkları incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmaya okul öncesi dönemde yer alan 35 öğrenci ve bu öğrencilerin ebeveynleri katılmıştır. Araştırma sonunda, ebeveynlere verilen lego eğitiminin okul öncesi dönemde yer alan çocukların oyun alışkanlıklarını değiştirdiği saptanmıştır. Buna göre, ebeveynleri lego eğitimi alan çocuklarda lego oyunlarına yönelik ilgi artmış ve dijital oyun oynama sıklığı azalmıştır.

Şahin (2019)'in araştırmasında, zeka oyunları eğitiminin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın kapsamına 19 erkek ve 21 kız

olmak üzere toplamda 40 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonunda, deney grubu öğrencilerinin problem çözme becerilerinde son test lehine anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmiştir. Ayrıca, deney grubu öğrencilerinin problem çözme becerilerine ait son test puanları kontrol grubu öğrencilerinin son test puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek tespit edilmiştir.

Aşuluk (2020) yürüttüğü çalışmada, zeka oyunlarının 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki anlam becerisine etkisini incelemiştir. Bu kapsamda araştırmanın örneklemini 3. sınıfta öğrenim gören 71 öğrenci oluşturmuştur. Deneysel modelde yürütülen araştırmanın verileri, SPSS programında çözümlenmiştir. Araştırma sonunda, zeka oyunlarının 3. sınıf öğrencilerinde anlam becerisini geliştirdiği saptanmıştır. Bu sonuç, hem nicel hem de nitel bulgularla desteklenmiştir.

Musaoğlu-Aydın (2020)'in çalışmasında, ikinci dil öğreniminde oyun tabanlı öğrenim değerlendirilmiştir. Yarı deneysel desen ile yürütülen araştırma, 76 öğrenciden toplanan veriler ile yürütülmüştür. 38 öğrenciye İngilizce öğrenimi sırasında oyun tabanlı öğrenme etkinlikleri verilirken diğer 38 öğrenciye müdahale edilmemiştir. Araştırma sonunda, oyun tabanlı öğrenmenin yabancı dil öğrenmeyi yordamadığı saptanmıştır. Fakat nitel veriler yorumlandığında, oyun tabanlı öğrenmenin ikinci dil öğrenimine yönelik tutum ve motivasyonu yükselttiği belirlenmiştir.

Altıparmak-Ercan (2020) yaptığı çalışmada, 2-4 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde aile yapısı ve televizyon faktörünün etkisini araştırmıştır. Araştırma verileri, Televizyon İzleme Formu ve Peabody Resim-Kelime Testi ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ekonomik düzeyin çocukların alıcı dil becerilerini anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2008)'in araştırmasında, Konya ilinde okul öncesi öğretim kurumlarına gitmeyen 48-60 aylık çocukların dil gelişimi düzeyleri ele alınmıştır. Bu bağlamda,

araştırmanın örneklemini üç farklı ilçeden seçilen 100'er çocuk olmak üzere toplam 300 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonunda, anne ve baba eğitim durumu, kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin gelir durumu ve yaş unsurlarının dil gelişimi üzerinde etkili olduğu saptanmıştır.

Dereli ve Koçak (2005)'in yürüttüğü araştırmada, okul öncesi öğretimden faydalanan 48-72 aylık çocuklarda ifade edici dil becerilerinin anne ve baba eğitim durumundan etkilenme düzeyleri incelenmiştir. Bu kapsamda, araştırmanın örneklem grubunu okul öncesi 265 çocuk oluşturmuştur. Araştırma sonunda, anne eğitim düzeyinin ifade edici dil becerilerinde anlamlı fark oluşturduğu ve baba eğitim düzeyinin ise anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.10.3. Oyunun dil gelişimine etkisini inceleyen araştırmalar. Kaçar (2016) tarafından yapılan araştırmada, 5-6 yaş grubunda yer alan çocuklarının tercih ettikleri oyunların dil gelişimine etkisi incelenmiştir. Yapılan bu araştırma, İstanbul ili Pendik ilçesindeki 80 çocuğun katılımı ile yürütülmüştür. Araştırma sonunda, çocukların tercih ettikleri oyun türlerinin dil gelişimi ve problem çözme becerileri üzerindeki etkisi belirlenmiştir.

Ataseven (2019) tarafından yapılan araştırmada, 5-6 yaş grubunda yer alan mülteci çocuklarının dil gelişiminde oyunların etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda Konya il merkezinde bulunan 50 mülteci çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma, 40 günü kapsayan 8 haftalık uygulama planı ile yürütülmüştür. Araştırma sonunda, uygulanan oyun planının 5-6 yaş grubundaki mülteci çocukların dil gelişimine ve bu gelişim düzeyinin kalıcılığına anlamlı düzeyde etki ettiği tespit edilmiştir.

Koçak ve ark. (2014) 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımı düzeylerini ve bu düzeylere etki eden faktörleri belirlemeyi amaçladıkları çalışmada, "Descoedres Lügatçe Testinin Tamamlama İtemi" testini kullanmışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 60-72

aylık 292 çocuk oluşmaktadır. Araştırma sonucunda 5-6 yaş çocuklarının dil gelişimlerinin erkek çocuklarda, 6 yaş grubundaki çocuklarda, ebeveyni lisans düzeyinde eğitimi olan çocuklarda ve daha önce okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarda anlamlı düzeyde farklılaştığını belirlemişlerdir.

Al Zagana (2018) tarafından yapılan araştırmada eğitsel oyunların okul öncesi dönemdeki Iraklı çocukların İngilizce dil becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada 16 deney, 16 kontrol olmak üzere 32 çocukla çalışılmıştır. Çocuklara 36 soruluk kelime testi uygulanmıştır. Deneysel çalışma altı hafta sürmüştür. Altı hafta sonunda deney grubunun İngilizce dil becerilerinin kontrol grubundan anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Bluiett (2009) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönemde sosyo-dramatik oyunların dil gelişimine etkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda araştırma, 43-73 ay arasında yer alan 21 çocuğun katılımı ile yürütülmüştür. Araştırma sonunda, sosyo-dramatik oyunların dil gelişimini olumlu yönde ve anlamlı düzeyde etkilediği saptanmıştır. Ayrıca, gerekli destek sağlandığında sosyo-dramatik oyunların okuma ve yazma becerilerini de geliştirdiği tespit edilmiştir.

Mubaslat (2012)'ın araştırmasında, Ürdün'deki ilkokul öğrencilerinin yabancı dil becerilerinde oyunların etkisini belirleyebilmek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında, üç gruplu deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonunda, oyunların ilkokul dönemindeki çocukların yabancı dil becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gözalan ve Koçak (2014) tarafından yapılan çalışmada, 5-6 yaş çocuklarında oyun temelli dikkat programının kelime haznelere ve temel dil becerilerine etkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda araştırma, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Karaman ilindeki okul öncesi öğrenim kurumlarına devam eden 63 çocuğun katılımı ile yürütülmüştür. Araştırma sürecinde 10 haftalık oyun temelli dikkat programı uygulanmıştır. Araştırma verileri ise Peabody Resim

Kelime Testi'nin kullanımı ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, oyun temelli dikkat programının 5-6 yaş çocuklarının kelime haznesi ve dil becerilerine olumlu şekilde etkilediği saptanmıştır.

Bulotsky-Shearer ve ark. (2016) tarafından yapılan araştırmada, Güney Amerika'da yaşayan çocukların dil gelişimlerinde akran oyunlarının etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda, araştırmaya 6 farklı yerleşim yerinden düşük gelirli 824 çocuk katılmıştır. Araştırmaya katılan her çocuk 53 aylıktır. Araştırma sonunda, akran oyunlarının okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimine olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır.

3. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın metodoloji bilgisine yer verilmiştir. İlk olarak, araştırma modeli açıklanmıştır. Ardından evren ve örneklem tanıtılıp veri toplama araçları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, veri toplama süreci detaylıca ele alınmıştır. Son olarak, araştırma sürecinde toplanan verilerin hangi yöntemlerle analiz edildiği açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini tespit edebilmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple yapılan bu araştırma, deneme modelinde yürütülmüştür. Deneme modeli araştırmalar, değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi kurmayı amaç edinen araştırmalardır. Bu kapsamda, istenmeyen değişkenler kontrol altına alınıp bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi incelenir (Cohen ve ark., 2007).

Araştırmanın deseni, ön test – son test kontrol gruplu yarı deneysel desen olarak belirlenmiştir. Yarı deneysel desenler, örneklem grubunu rastgele atamanın mümkün olmadığı durumlarda uygulanmaktadır. Deney ve kontrol grupları, çeşitli kriterleri karşılaması bakımından değerlendirilmektedir (Çepni, 2018). Bu desende, deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra bağımlı değişkene yönelik ön test ölçümleri toplanır. Ardından deney grubuna bağımsız değişken uygulanır. Fakat kontrol grubuna müdahale edilmez. Uygulama bittikten sonra bağımlı değişkene yönelik son test ölçümleri toplanır. Bu bağlamda, bağımsız değişkenin bağımlı değişkene olan etkisi tespit edilir (Büyüköztürk ve ark., 2008).

Tablo 1

Araştırmaya ait uygulama modeli

Araştırma Grubu	Ön Test	Uygulama	Son Test
Deney Grubu	Peabody Resim- Kelime Testi	Zeka Oyunları (8 Hafta-32 Etkinlik Saati)	Peabody Resim- Kelime Testi
Kontrol Grubu	Peabody Resim- Kelime Testi		Peabody Resim- Kelime Testi

Tablo 1'e göre, yapılan bu araştırma deney ve kontrol gruplarından oluşmaktadır. Deneysel işlem sürecinin öncesinde, her iki gruba da Peabody Resim-Kelime Testi uygulanarak öğrencilerin ön test ölçümleri yapılmıştır. Daha sonra, deney grubu öğrencilerine 32 etkinlikten oluşan ve toplamda 8 haftayı kapsayan zeka oyunları uygulaması yapılmıştır. Deneysel işlem sürecinin ardından her iki gruba tekrar Peabody Resim-Kelime Testi uygulanarak son test ölçümleri yapılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, zeka oyunlarının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini tespit edebilmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında, araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında Muş ili Malazgirt ilçesinde yer alan bir devlet okulunda öğrenim gören 52 okul öncesi dönem çocuklarıdır. 5-6 yaş grubunda yer alan bu çocukların 25'i deney ve 27'si ise kontrol grubunda yer almaktadır.

Araştırmanın çalışma grubu, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme, zaman ve maliyet bakımından kolaylık sağlaması açısından daha önce tespit edilen gruplar ile çalışma tekniğidir (Özen ve Gül, 2007). Bu yöntemin seçilmesinin sebebi, örneklem grubunun pratik, ekonomik ve kolay

ulaşılabilir şekilde belirlenebilmesidir. Bu kapsamda belirlenen iki sınıftan biri deney grubu, diğeri kontrol grubu olarak uygulamalar yapılmıştır. Bu yöntem ile seçilen örneklemin demografik bilgilerine yönelik dağılımlar aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 2

Çalışma grubunun cinsiyete göre frekans ve yüzde değerleri

Cinsiyet	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Kız	13	52.0	15	55.6	28	53.8
Erkek	12	48.0	12	44.4	24	46.2
Toplam	25	100.0	27	100.0	52	100.0

Tablo 2'ye göre, deney grubunun %52'si (13 ocuk) kız ve %48'i ise (12 ocuk) erkektir. Ayrıca, kontrol grubunun %55.6'sı (15 ocuk) kız ve %44.4' (12 ocuk) erkektir.

Tablo 3

Çalışma grubunun yaşa göre frekans ve yüzde değerleri

Yaş	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
5 yaş	15	60.0	18	66.7	33	63.4
6 yaş	10	40.0	9	33.3	19	36.6
Toplam	25	100.0	27	100.0	52	100.0

Tablo 3'e göre, deney grubunun %60.0'ı (15 çocuk) 5 yaşında ve %40.0'ı ise (10 çocuk) 6 yaşındadır. Ayrıca, kontrol grubunun %66.7'si (18 çocuk) 5 yaşında ve %33.3'ü (9 çocuk) 6 yaşındadır.

Tablo 4

Çalışma grubunun ekonomik duruma göre frekans ve yüzde değerleri

Ekonomik Durum	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Düşük	11	44.0	13	48.1	24	46.1
Orta	14	56.0	14	51.9	28	53.9
Toplam	25	100.0	27	100.0	52	100.0

Tablo 4'e göre, deney grubunun %44.0'ü (11 çocuk) düşük ve %56.0'sı ise (14 çocuk) orta düzeyde ekonomik duruma sahiptir. Ayrıca, kontrol grubunun %48.1'i (13 çocuk) düşük ve %51.9'u (14 çocuk) orta düzeyde ekonomik duruma sahiptir.

Tablo 5

Çalışma grubunun daha önce okul öncesi eğitimi alma durumuna göre frekans ve yüzde değerleri

Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Evet	7	28.0	8	29.6	15	28.8

Hayır	18	72.0	19	70.4	37	71.2
Toplam	25	100.0	27	100.0	52	100.0

Tablo 5'e göre, deney grubunun %28'i (7 çocuk) daha önce okul öncesi eğitimi almış ve %72'si (18 çocuk) ise daha önce okul öncesi eğitimi almamıştır. Ayrıca, kontrol grubunun %29.6'sı (8 çocuk) daha önce okul öncesi eğitimi almış ve %70.4'ü (19 çocuk) ise daha önce okul öncesi eğitimi almamıştır.

Tablo 6

Çalışma grubunun anne eğitim durumuna göre frekans ve yüzde değerleri

Anne Eğitim Durumu	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Okuma Yazma Bilmiyor	8	32.0	7	26.0	15	29.0
İlkokul	11	44.0	13	48.0	24	46.0
Ortaokul	6	24.0	7	26.0	13	25.0
Toplam	25	100.0	27	100.0	52	100.0

Tablo 6'ya göre, deney grubundaki çocukların anneleri %32 oranında (8 çocuk) okuma yazma bilmiyor, %44 oranında (11 çocuk) ilkokul ve %24 oranında ise (6 çocuk) ortaokul mezunudur. Ayrıca, kontrol grubundaki çocukların anneleri %26 oranında (7 çocuk) okuma yazma bilmiyor, %48 oranında (13 çocuk) ilkokul ve %26 oranında ise (7 çocuk) ortaokul mezunudur.

Tablo 7

Çalışma grubunun baba eğitim durumuna göre frekans ve yüzde değerleri

Baba Eğitim Durumu	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
İlkokul	11	44.0	10	37.1	21	40.6
Ortaokul	8	32.0	9	33.3	17	32.6
Lise	6	24.0	8	29.6	13	26.8
Toplam	25	100.0	27	100.0	52	100.0

Tablo 7'ye göre, deney grubundaki çocukların babaları %44 oranında (11 çocuk) ilkokul, %32 oranında (8 çocuk) ortaokul ve %24 oranında ise (6 çocuk) lise mezunudur. Ayrıca, kontrol grubundaki çocukların babaları %37.1 oranında (10 çocuk) ilkokul, %33.3 oranında (9 çocuk) ortaokul ve %29.6 oranında (8 çocuk) lise mezunudur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu ve Peabody Resim-Kelime Testi ile toplanmıştır.

3.3.1. Peabody Resim-Kelime Testi. Araştırmaya katılan çocukların dil gelişim düzeylerini tespit edebilmek için Peabody Resim-Kelime Testi kullanılmıştır (Ek-5). Bu test, Dunn (1959) tarafından geliştirilmiş olup 1965 ile 1981 yıllarında iki kez revize edilmiş, testin üçüncü revizyonu Dunn ve Dunn (1997) tarafından yapılmıştır. Ayrıca, Peabody Resim-Kelime Testi'nin Türkiye'deki uyarlaması Önen, Uzlukaya, Demir ve Uludağ tarafından yapılmıştır (Özgüven, 1994).Yapılan güvenilirlik analizlerinde testin cronbach's

alpha güvenilirlik katsayısının .71-.81 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir Testin üçüncü revizyonunda ise cronbach alpha katsayılarının 91 ile .93 arasında değiştığı belirlenmiştir (Dunn ve Dunn, 1997: Öner, 2008). Testin uygulama grubu; 2-12 yaş aralığında yer alan tüm çocuklardır. Peabody Resim- Kelime Testi günümüzde yaygın olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Peabody Resim-Kelime Testi'nin uygulama süresi ortalama olarak 20 dakikadır. Bu test, pratik uygulanabilirliği sayesinde sıkça tercih edilmektedir. Uygulama sırasında, üzerinde 4 adet resim bulunan kartlar çocuklara gösterilir ve bu resimlerden birini karşılayan kavram sesli olarak söylenir. Bu sayede çocuklardan söylenen kavram ile ilgili resmi eşleştirmesi beklenir. Test kapsamında çocuklara toplam 100 tane kart gösterilmektedir. Fakat arka arkaya gösterilen 8 kart içinde 6 yanlışın yapılması halinde teste son verilmektedir.

Pebody Resim-Kelime Testi'nin uygulandığı yaş grubu 2-12 yaş arasındır. Bu test, hem yaş grubu bakımından yapılan bu araştırmanın çalışma grubuna uygun olması hem de çocukların sözcük bilgisi ve dil gelişimlerini takip edebilmeye olanak vermesi bakımından araştırmanın veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.2. Kişisel bilgi formu. Araştırmaya katılan çocukların demografik özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir (Ek-4). Bu formda yer alan sorular, katılımcıların cinsiyet, yaş, ekonomik durum, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna yönelik sorulardan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinin başında, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden araştırmayı yapabilmek için etik kurul izni alınmıştır (Ek-1). Ardından, Muş İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınarak araştırmanın yapılacağı okul belirlenmiş ve okul yönetiminin uygun gördüğü iki sınıf araştırma kapsamına alınarak deney ve kontrol grupları

belirlenmiştir. Çocukların velilerine uygulanacak eğitimle ilgili bilgi verilmiş ve veliler çocuklarının katılımına istekli olmuşlardır.

Araştırmacı, uygulama öncesinde zeka oyunları eğitimine katılarak eğitimlik sertifikası almıştır. Ek olarak, objektif testler uygulama eğitimlerine katılarak peabody testi uygulayıcı sertifikasına sahip olmuştur.

Araştırmanın uygulama bölümüne geçmeden önce hem deney hem de kontrol grubu çocuklarının demografik bilgileri Kişisel Bilgi Formu ile velilerinden toplanmıştır. Ayrıca, Peabody Resim-Kelime Testi her iki gruba da araştırmacı tarafından uygulanıp ön test verileri toplanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test denklıklarının tespit edilmesi ile deneysel işlem bölümüne geçilmiştir.

Tablo 8

Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarına ait bağımsız gruplar t testi bulguları

	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Deney Grubu	25	30.08	2.14	50	1.30	.20
Kontrol Grubu	27	29.33	2.02			

Tablo 8’de görüldüğü gibi, deney grubunun ön test ($\bar{x}= 30.08$) puanları ile kontrol grubunun ön test ($\bar{x}=29.33$) puanları kıyaslandığında, gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir [$t_{50}=1.30$; $p=.20$].

Araştırmanın deneysel bölümünde, deney grubu çocuklarına 8 hafta ve 32 etkinlik saatini kapsayan zeka oyunları uygulaması yapılmıştır. Bu süreçte, deney grubunda yer alan çocuklara araştırmacı tarafından 8 farklı zeka oyunu oynatılmıştır. Her hafta sadece bir oyun oynatılmış olup bu oyunlar Salı ve Perşembe günlerinde 2’şer etkinlik saatinde uygulanmıştır.

Bu bağlamda bir oyunun toplam süresi 4 etkinlik saatinden oluşmaktadır. Deney grubu öğrencilerine uygulanan zeka oyunları ve bu oyunların süre ve sıraları aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 9

Deney grubu öğrencilerine uygulanan zeka oyunları

Hafta	Süre	Uygulanan Zeka Oyunu
1. hafta	4 etkinlik saati	Hikaye Küpleri
2. hafta	4 etkinlik saati	Dedektif
3. hafta	4 etkinlik saati	Brainbox İlk Resimlerim
4. hafta	4 etkinlik saati	Halli Galli Junior
5. hafta	4 etkinlik saati	Tik Tak Bomm
6. hafta	4 etkinlik saati	Zingo
7. hafta	4 etkinlik saati	Katamino
8. hafta	4 etkinlik saati	Baloncuklar

Tablo 9’da paylaşıldığı gibi deney grubuna 1. hafta Hikaye Küpleri (EK-6), 2. hafta Dedektiflik (EK-7) , 3. hafta Brainbox İlk Resimlerim (EK-8), 4. hafta Halli Galli Junior (EK-9), 5. hafta Tik Tak Bomm (EK-10), 6. hafta Zingo (EK-11), 7. hafta Katamino (EK-12) ve 8. hafta ise Baloncuklar (EK-13) oyunları oynatılmıştır.

Bu oyunların tercih edilmesinde, oyunların rekabetten uzak olması belirleyici olmuştur. Çünkü, rekabetten uzak oyunların çocukların kendi potansiyellerini ortaya koymada etkili olacağı düşünülmüştür. Ayrıca, bu oyunların tercih edilmesindeki bir diğer neden ise bu

oyunların okul öncesi dönem çocuklarının kelime dağarcıklarının gelişmesine imkan vermesi ve ifade edici dil gelişimlerini desteklemesidir. Araştırmanın uygulama bölümüne geçmeden önce, oyunlar kolaydan zora sıralanarak etkinlikler geliştirilmiştir. Bu süreçte geliştirilen etkinlikler, okul öncesi öğretmenliği bilim dalında 1 akademisyen, 1 zeka oyunları eğitmen eğiticisi üçü zeka oyunları eğitmeni olan 3 okul öncesi öğretmeni toplam 5 uzmandan görüş alınmıştır. Bu kapsamda, geliştirilen etkinliklerin okul öncesi dönem çocuklarının yaş grubuna uygun olduğu ve dil gelişimlerini destekleyici özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir.

Deney grubuna zeka oyunları uygulaması yapılırken kontrol grubuna müdahale edilmemiştir. Ayrıca, deneysel süreci kapsayan 8 hafta boyunca, deney ve kontrol grupları arasında araştırma sonuçlarını etkileyecek etkileşimin olmamasına dikkat edilmiştir.

Deney grubuna uygulanan zeka oyunları uygulamasının bitmesinin ardından hem deney hem de kontrol gruplarına Peabody Resim-Kelime Testi araştırmacı tarafından tekrar uygulanarak son test verileri toplanmıştır. Veri toplama sürecinin bitmesiyle beraber toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve yapılan analizler ile araştırma problemlerine yanıt aranmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verileri, SPSS-22 programında analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde kullanılacak yöntemleri belirleyebilmek için normallik kontrolü yapılmıştır. Normallik kontrollerinde yaygın olarak Shapiro-Wilk veya Kolmogorov-Smirnov testleri kullanılmaktadır. Fakat sosyal bilimlerde normallik kontrollerinin çarpıklık ve basıklık değerleri üzerinden yorumlanması önerilmektedir (Demir ve ark., 2016). Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5- +1,5 aralığında olması parametrik testlerin uygulanabildiğini göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 10

Araştırma verilerine ait çarpıklık ve basıklık değerleri

			\bar{x}	ss	Çarpıklık	Basıklık
Grup	Deney	Ön Test	30.08	2.14	-.70	.44
	Grubu	Son Test	42.60	2.93	1.09	-.25
	Kontrol	Ön Test	29.33	2.02	-.07	-.28
	Grubu	Son Test	36.26	1.89	.11	-.70

Araştırma verilerinin analiz yöntemlerine karar vermeden önce, verilere ait varyansların homojen olma durumu incelenmiştir. Bu inceleme Levene's Testi kullanılarak yapılmıştır. Levene's testinde $p > .05$ olduğu durumlarda varyansların homojen olduğu kabul edilmektedir. Bu varsayımın karşılanmadığı durumlarda ise örneklem büyüklükleri birbirlerine yakınsa ilgili değer göz ardı edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Ayrıca varyansların homojen olduğu durumlarda Wilk's λ ; homojenliğin sağlanmadığı durumlarda ise Pillai's Trace değeri dikkate alınmıştır.

Yapılan analizlerde araştırma verilerinin normal dağıldığı ve varyanslarının homojen olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple araştırma sürecinden toplanan veriler, parametrik yöntemlerle analiz edilmiştir. Bu bağlamda deney ve kontrol gruplarının araştırma öncesindeki denkliklerini belirleyebilmek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Ayrıca araştırma problemlerine yönelik analizler, Karışık Desenler İçin Varyans Analizi (Split-Plot ANOVA) kullanılarak yapılmıştır.

Anlamli farklılaşma bulunan verilerde farklılaşma düzeyinin önemine ilişkin kontroller η^2 ile yapılmıştır. Etki değerinin ANOVA analizlerindeki büyüklüğü için Cohen

(1988) referans alınmıştır. Buna göre $\eta^2=.01$ olduğu durumlarda etki değerinin küçük, $\eta^2=.06$ olduğu durumlarda etki değerinin orta ve $\eta^2=.14$ olduğu durumlarda ise etki değerinin yüksek olduğu kabul edilmiştir.

4. Bölüm

Bulgular

Bu bölümde, araştırma problemlerine yanıt verebilmek için yapılan analizler paylaşılmıştır. Bu bağlamda, zeka oyunları uygulamasının 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ayrıca, zeka oyunları uygulaması alan çocuklarda cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumunda grup*zaman etkileşimi incelenmiştir.

4.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci problemi; “Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan ve zeka oyunları eğitimi almayan 5-6 yaş çocuklarının dil gelişimleri, anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 11

Deney ve kontrol grubunun ön test ve son test bulgularına ait tanımlayıcı istatistikler

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
Deney Grubu	25	30.08	2.14	42.60	2.93
Kontrol Grubu	27	29.33	2.02	36.26	1.89

Tablo 11’de görüldüğü gibi, deney grubunun ön test ($\bar{x}= 30.08$) ve son test ($\bar{x}=42.60$) puanları kontrol grubunun ön test ($\bar{x}=29.33$) ve son test ($\bar{x}=36.26$) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her iki grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12

Deney ve kontrol grubunun ön test ve son test bulgularına ait ANOVA bulguları

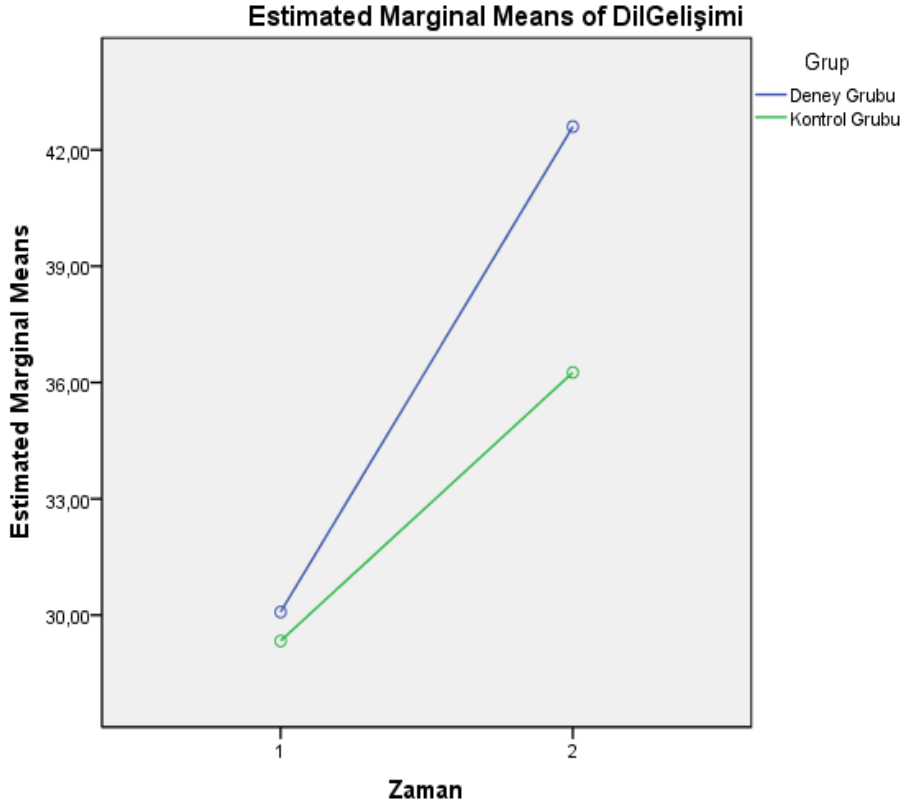
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	124091.68	1	124091.68	20277.79	.000	.99
Grup (D/K)	326.02	1	326.02	53.28	.000	.52
Hata	305.98	50	6.12			
Gruplar İçi						
Zaman	2454.34	1	2454.30	587.02	.000	.92
Grup*Zaman	203.11	1	203.11	48.58	.000	.49
Hata	209.05	50	4.18			

Tablo 12'ye göre, deney ve kontrol gruplarının dil gelişimi puanlarında grup etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(1,50)}=53.28$; $p=.000$]. Bu bulgu, deney ve kontrol gruplarının puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, grup değişkeninin varyansı açıklamada büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.52$).

Tablo 12'ye göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın grup ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Pillai's Trace=.92; $F_{(1,50)}=587.02$; $p=.000$]. Ek olarak, grup*zaman ortak etkisinin de anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [Pillai's Trace=.49; $F_{(1,50)}=48.58$; $p=.000$]. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin gruplar arasında anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil 1

Deney ve kontrol grubunun dil gelişimi puanındaki değişim

Şekil 1'e göre, deney ve kontrol gruplarının son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, her iki gruptaki artış anlamlı düzeydedir. Ayrıca, deney grubunun son test puanı kontrol grubunun son test puanından anlamlı düzeyde yüksektir.

4.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci problemi; "Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, deney grubunda yer alan kız ve erkek çocukların ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 13

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının cinsiyete göre tanımlayıcı istatistikleri

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
Kız	13	30.15	1.41	44.15	3.34
Erkek	12	30.00	2.80	40.92	.79

Tablo 13'te görüldüğü gibi, kız çocuklarının ön test ($\bar{x}=30.15$) ve son test ($\bar{x}=44.15$) puanları erkek çocuklarının ön test ($\bar{x}=30.00$) ve son test ($\bar{x}=40.92$) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her iki grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 14

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının cinsiyete göre ANOVA bulguları

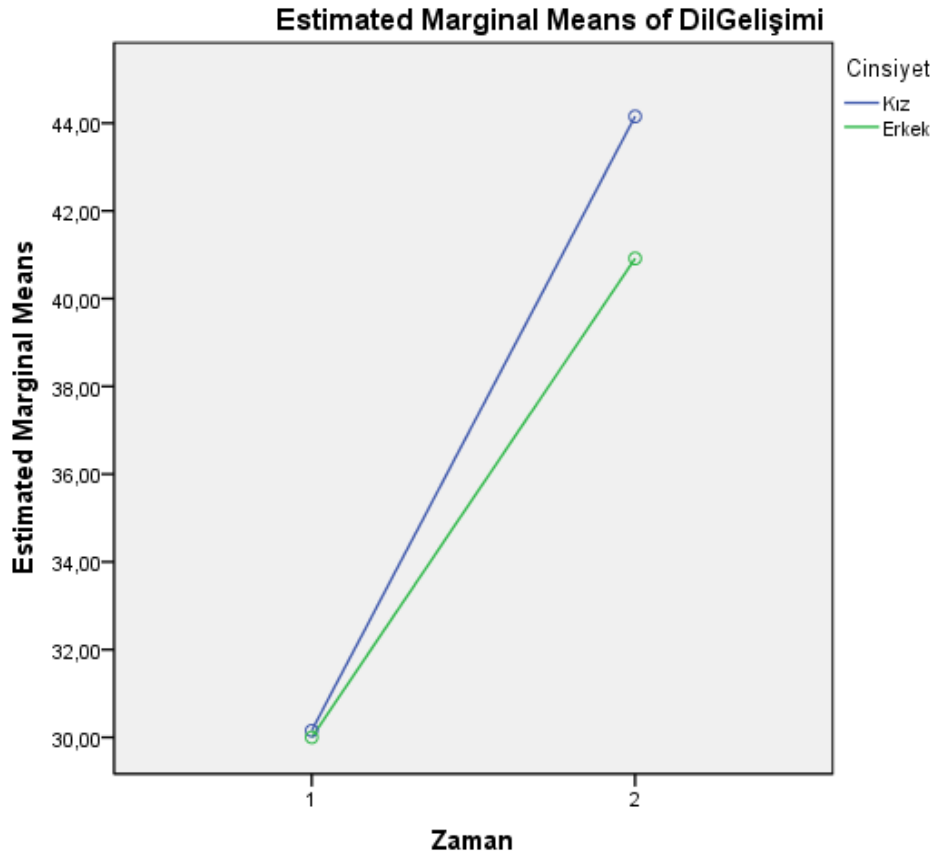
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	65801.16	1	65801.16	10236.72	.000	.99
Cinsiyet (K/E)	35.88	1	35.88	5.58	.027	.20
Hata	147.84	23	6.43			
Gruplar İçi						
Zaman	1937.02	1	1937.02	434.83	.000	.95
Cinsiyet*Zaman	29.66	1	29.66	6.66	.017	.23
Hata	102.46	23	4.46			

Tablo 14'e göre, deney grubundaki kız ve erkek çocukların dil gelişimi puanlarında cinsiyet etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(1,23)}=5.58; p=.027$]. Bu bulgu, deney grubundaki kız ve erkek çocukların puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, cinsiyet değişkeninin varyansı açıklamada büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.20$).

Tablo 14'e göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın cinsiyet ayrımı gözlemeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Pillai's Trace=.95; $F_{(1,23)}=434.83; p=.000$]. Ek olarak, cinsiyet*zaman ortak etkisinin de anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [Pillai's Trace=.23; $F_{(1,23)}=6.66; p=.000$]. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin cinsiyetler arasında anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil 2

Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının cinsiyete göre değişimi

Şekil 2'ye göre, deney grubundaki kız ve erkek çocukların son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, her iki gruptaki artış anlamlı düzeydedir. Ayrıca, kız çocuklarının son test puanı erkek çocukların son test puanından anlamlı düzeyde yüksektir.

4.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü problemi; “Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeyleri, yaşa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, deney grubunda yer alan 5 ve 6 yaşlarındaki çocukların ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 15

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının yaşa göre tanımlayıcı istatistikleri

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
5 yaş	15	29.60	2.56	40.93	.96
6 yaş	10	30.80	1.03	45.10	3.14

Tablo 15'te görüldüğü gibi, 6 yaşındaki çocukların ön test ($\bar{x}=30.80$) ve son test ($\bar{x}=45.10$) puanları 5 yaşındaki çocukların ön test ($\bar{x}=29.60$) ve son test ($\bar{x}=40.93$) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her iki grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 16

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının yaşa göre ANOVA bulguları

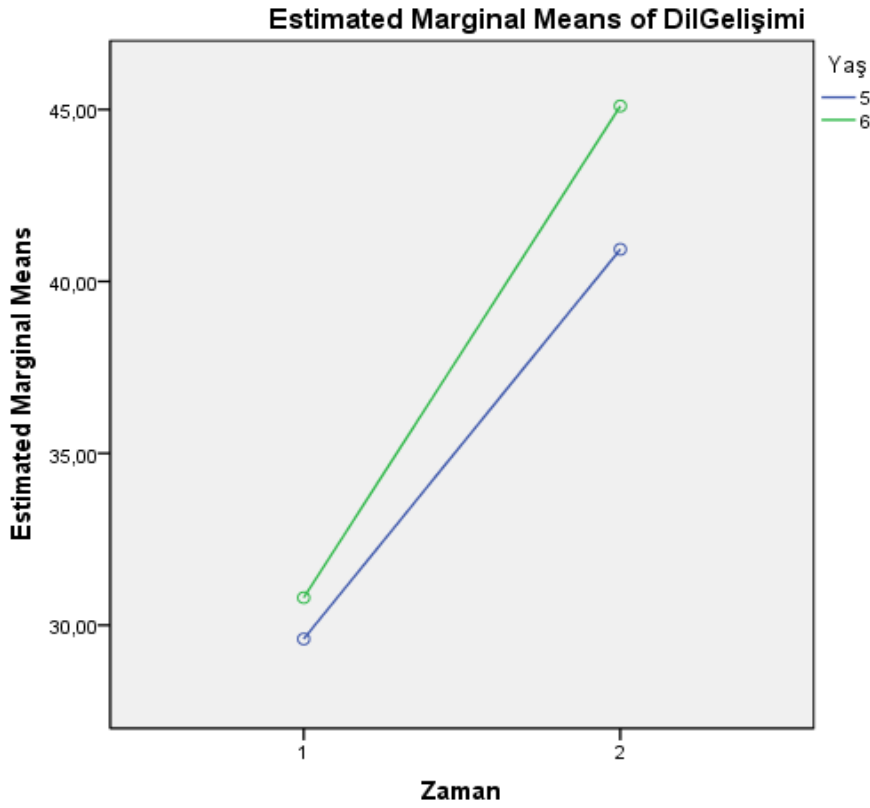
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	64328.16	1	64328.16	15203.44	.000	.99
Yaş (5/6)	86.40	1	86.40	20.42	.000	.47
Hata	97.32	23	4.23			
Gruplar İçi						
Zaman	1971.20	1	1971.20	428.86	.000	.95
Yaş*Zaman	26.40	1	26.40	5.74	.025	.20
Hata	105.72	23	4.60			

Tablo 16'ya göre, deney grubundaki 5 ve 6 yaşlarındaki çocukların dil gelişimi puanlarında yaş etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(1,23)}=20.42$; $p=.000$]. Bu bulgu, deney grubundaki 5 ve 6 yaş çocukların puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yaş değişkeninin varyansı açıklamada büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.47$).

Tablo 16'ya göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın yaş ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Pillai's Trace=.95; $F_{(1,23)}=428.86$; $p=.000$]. Ek olarak, yaş*zaman ortak etkisinin de anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [Pillai's Trace=.20; $F_{(1,23)}=5.74$; $p=.025$]. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin yaş grupları arasında anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil 3

Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının yaşa göre değişimi

Şekil 3'e göre, deney grubundaki 5 ve 6 yaşındaki çocukların son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, her iki gruptaki artış anlamlı düzeydedir. Ayrıca, 6 yaşındaki çocukların son test puanının 5 yaşındaki çocukların son test puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü problemi; "Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeyleri, ailenin ekonomik düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?" şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, aile ekonomik durumu orta ve düşük olan çocukların ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 17

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının aile ekonomik durumuna göre tanımlayıcı istatistikleri

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
Düşük	11	30.09	2.30	43.09	3.05
Orta	14	30.07	2.09	42.21	2.89

Tablo 17’de görüldüğü gibi, aile ekonomik durumu düşük olan çocukların ön test ($\bar{x}=30.09$) ve son test ($\bar{x}=43.09$) puanları aile ekonomik durumu orta olan çocukların ön test ($\bar{x}=30.07$) ve son test ($\bar{x}=42.21$) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her iki grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 18

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının aile ekonomik durumuna göre ANOVA bulguları

Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	65175.27	1	65175.27	8270.67	.000	.99
Ekonomik Durum (D/O)	2.47	1	2.47	.31	.581	.01
Hata	181.25	23	7.88			
Gruplar İçi						
Zaman	1947.06	1	1947.06	344.86	.000	.94

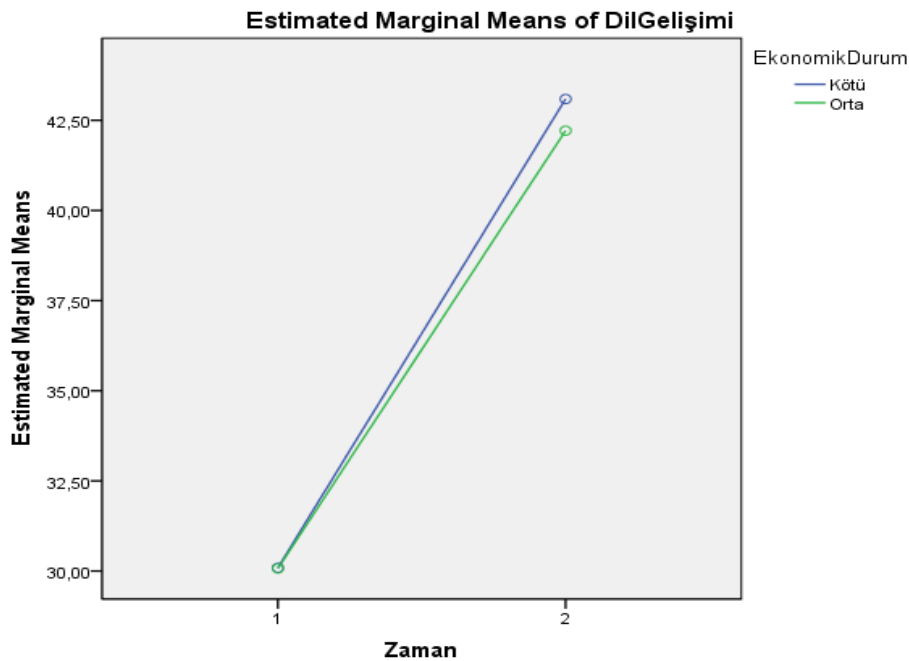
Ekonomik Durum*Zaman	2.26	1	2.26	.40	.533	.02
Hata	129.86	23	5.65			

Tablo 18'e göre, deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarında ekonomik durum etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(1,23)}=.31$; $p=.581$]. Bu bulgu, ailesinin ekonomik durumu düşük ve orta olan çocukların puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın anlamlı fark olmadığını göstermektedir.

Tablo 18'e göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın ekonomik durum ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Wilk's $\lambda=.06$; $F_{(1,23)}=344.86$; $p=.000$]. Ek olarak, ekonomik durum*zaman ortak etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [Wilk's $\lambda=.98$; $F_{(1,23)}=.40$; $p=.533$]. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin ekonomik durumlar arasında olmadığını göstermektedir.

Şekil 4

Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının ailenin ekonomik durumuna göre değişimi

Şekil 4'e göre, aile ekonomik durumu düşük ve orta olan çocukların son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, ön test ve son test arasında oluşan fark anlamlı düzeydedir. Fakat, yapılan ölçümlerde aile ekonomik durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmemiştir.

4.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci problemi; “Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeyleri, daha önce okul öncesi eğitimi alma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, deney grubunda daha önce okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 19

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının okul öncesi eğitim almaya göre tanımlayıcı istatistikleri

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
Evet	7	30.71	.76	46.86	1.68
Hayır	18	29.83	2.46	40.94	.87

Tablo 19’da görüldüğü gibi, daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların ön test (\bar{x} =30.71) ve son test (\bar{x} =46.86) puanları daha önce okul öncesi eğitim almayan çocukların ön test (\bar{x} =29.83) ve son test (\bar{x} =40.94) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her iki grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 20

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının okul öncesi eğitim almaya göre ANOVA bulguları

Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	55458.87	1	55458.87	18921.57	.000	.99
Eğitim Alma (E/H)	116.31	1	116.31	39.68	.000	.63
Hata	67.41	23	2.93			
Gruplar İçi						
Zaman	1871.80	1	1871.80	630.17	.000	.97
Eğitim Alma*Zaman	63.80	1	63.80	21.48	.000	.48
Hata	68.32	23	2.97			

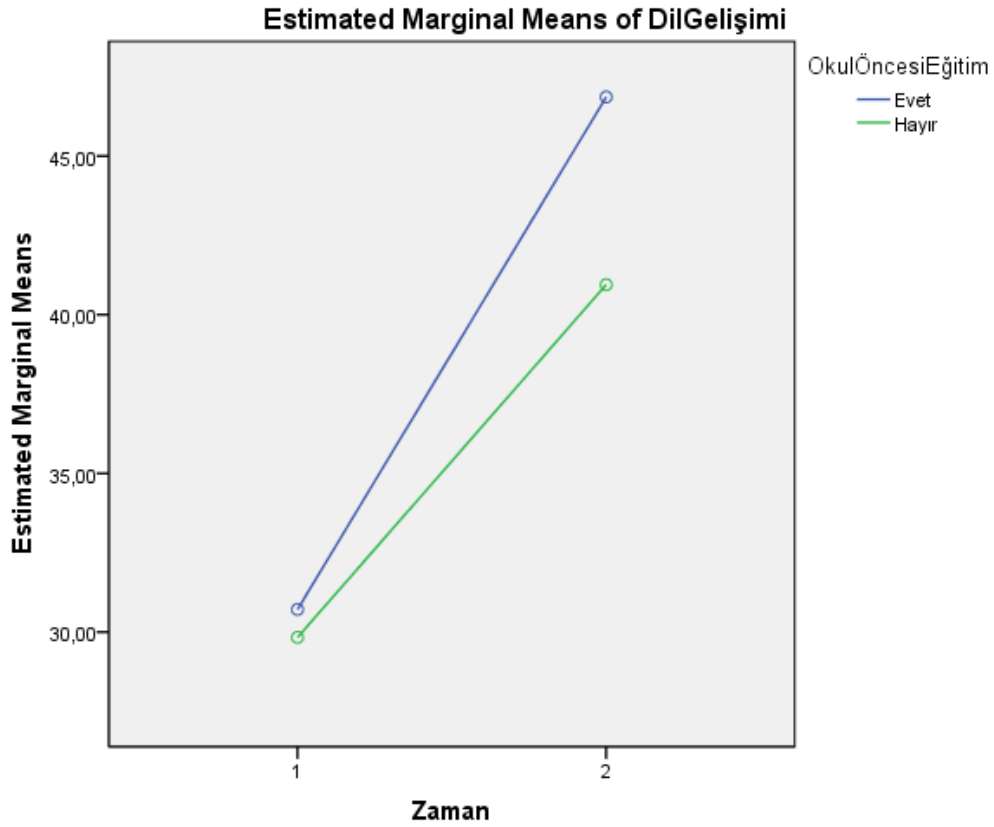
Tablo 20'ye göre, deney grubu çocukların dil gelişimi puanlarında daha önce okul öncesi eğitim alma etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(1,23)}=36.98; p=.000$]. Bu bulgu, daha önce okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, daha önce okul öncesi eğitim alma değişkeninin varyansı açıklamada büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.63$).

Tablo 20'ye göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın daha önce okul öncesi eğitim alma durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Pillai's Trace=.97; $F_{(1,23)}=630.17; p=.000$]. Ek olarak, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu*zaman ortak etkisinin de anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [Pillai's Trace=.48;

$F_{(1,23)}=21.48; p=.000]$. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin daha önce okul öncesi eğitim alma durumu arasında anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil 5

Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre değişimi

Şekil 5'e göre, daha önce okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, her iki gruptaki artış anlamlı düzeydedir. Ayrıca, daha önce okul öncesi eğitim alan çocukların son test puanı daha önce okul öncesi eğitim almayan çocukların son test puanından anlamlı düzeyde yüksektir.

4.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı problemi; “Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeyleri, anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, farklı eğitim kademelerinden mezun annesi olan çocukların ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 21

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının anne eğitim durumuna göre tanımlayıcı istatistikleri

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
Okuma Yazma Bilmiyor	8	30.00	2.56	40.75	.89
İlkokul	11	29.82	2.40	41.36	1.21
Ortaokul	6	30.67	.82	47.33	1.21

Tablo 21’de görüldüğü gibi, annesi ortaokul mezunu olan çocukların ön test ($\bar{x}=30.67$) ve son test ($\bar{x}=47.33$) puanları annesi ilkokul mezunu olan çocukların ön test ($\bar{x}=29.82$) ve son test ($\bar{x}=41.36$) puanlarından ve annesi okuma yazma bilmeyen çocukların ön test ($\bar{x}=30.00$) ve son test ($\bar{x}=40.75$) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her üç grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 22

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının anne eğitim durumuna göre ANOVA bulguları

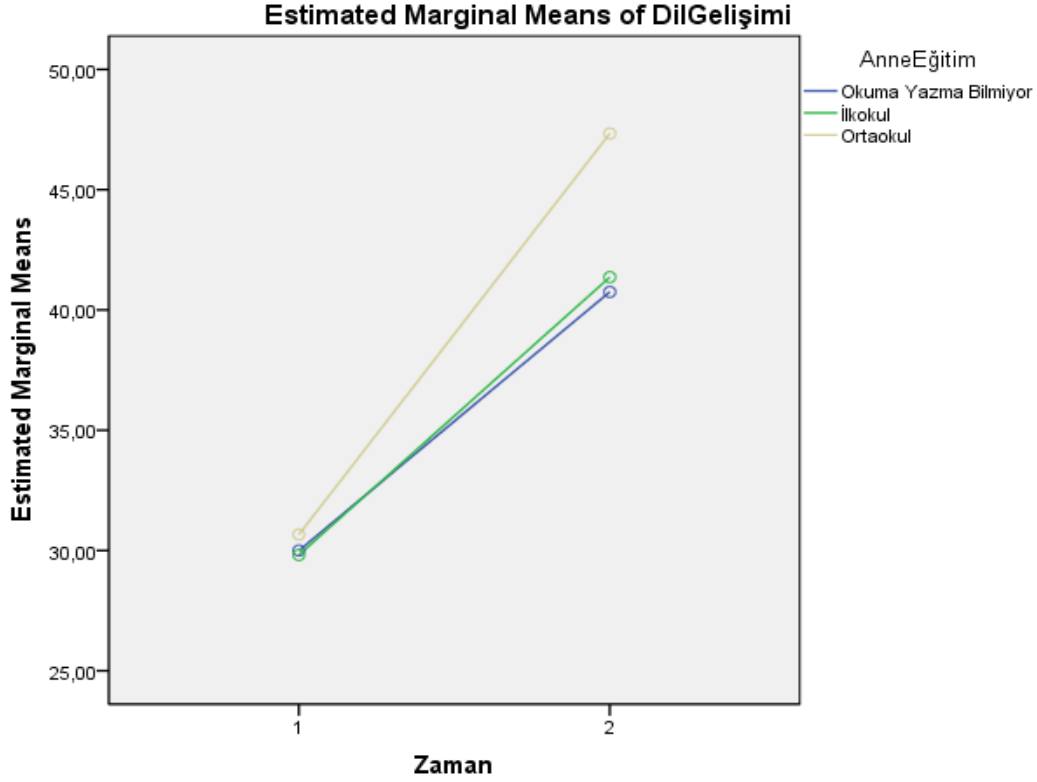
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	63216.24	1	63216.24	19432.62	.000	.99
Anne Eğitim (O/İ/O)	112.15	2	56.08	17.24	.000	.61
Hata	71.57	22	3.25			
Gruplar İçi						
Zaman	1983.98	1	1983.98	695.24	.000	.97
Anne Eğitim*Zaman	69.34	2	34.67	12.15	.000	.53
Hata	62.78	22	2.85			

Tablo 22'ye göre, deney grubu çocuklarının dil gelişimi puanlarında anne eğitim durumu etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmaktadır [$F_{(2,22)}=17.24$; $p=.000$]. Bu bulgu, çocukların dil gelişimi puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın anne eğitim durumuna göre anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Ayrıca, anne eğitim durumu değişkeninin varyansı açıklamada büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.61$).

Tablo 22'ye göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın anne eğitim durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Wilk's $\lambda=.03$; $F_{(2,22)}=695.24$; $p=.000$]. Ek olarak, anne eğitim durumu*zaman ortak etkisinin de anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir [Wilk's $\lambda=.48$; $F_{(2,22)}=12.15$; $p=.000$]. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin anne eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil 6

Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının anne eğitim durumuna göre değişimi

Şekil 6'ya göre, anneleri farklı eğitim kademelerinden mezun olan çocukların son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, bu artış anlamlı düzeydedir. Ayrıca, çocukların dil gelişimi puanında anne eğitim durumuna göre de anlamlı düzeyde farklılaşma vardır. Bu farklılaşmanın yönünü belirleyebilmek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, annesi ortaokul mezunu olan çocukların son test puanları, annesi okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu olan çocukların puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

4.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci problemi; “Okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeyleri, baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda, babası farklı eğitim

kademelerinden mezun çocukların ön test ve son test ölçümlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 23

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının baba eğitim durumuna göre tanımlayıcı istatistikleri

Grup	n	Ön Test		Son Test	
		\bar{x}	ss	\bar{x}	ss
İlkokul	11	29.45	1.51	42.27	3.17
Ortaokul	8	29.50	2.62	42.50	2.20
Lise	6	32.00	1.41	43.33	3.67

Tablo 23'te görüldüğü gibi, babası lise mezunu olan çocukların ön test ($\bar{x}= 32.00$) ve son test ($\bar{x}=43.33$) puanları babası ortaokul mezunu olan çocukların ön test ($\bar{x}=29.50$) ve son test ($\bar{x}=42.50$) puanlarından ve babası ilkokul mezunu olan çocukların ön test ($\bar{x}=29.45$) ve son test ($\bar{x}=42.27$) puanlarından yüksektir. Ayrıca, her üç grubun da son test puanının, ön test puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 24.

Deney grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarının baba eğitim durumuna göre ANOVA bulguları

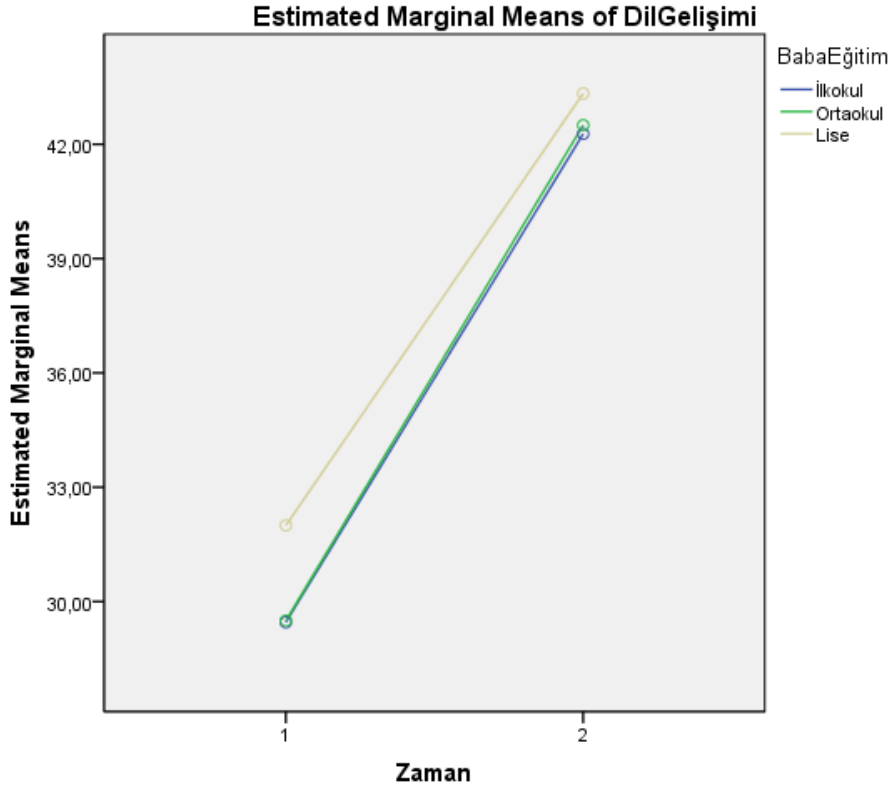
Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O.	F	p	η^2
Gruplar arası	62716.40	1	62716.40	8858.39	.000	.99
Baba Eğitim (İ/O/L)	13.98	2	13.98	1.98	.163	.15
Hata	155.76	22	7.08			
Gruplar İçi						
Zaman	1803.87	1	1803.87	313.75	.000	.93
Baba Eğitim*Zaman	5.64	2	2.82	.49	.619	.04
Hata	126.49	22	5.75			

Tablo 24'e göre, deney grubu çocukların dil gelişimi puanlarında baba eğitim durumu etkisi anlamlı farklılaşma oluşturmamaktadır [$F_{(2,22)}=1.98$; $p=.163$]. Bu bulgu, çocukların dil gelişimi puanlarında ölçümler arası değişime bakılmaksızın baba eğitim durumuna göre anlamlı fark olmadığını göstermektedir. Ayrıca, baba eğitim durumu değişkeninin varyansı açıklamada büyük bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($\eta^2=.15$).

Tablo 24'e göre, ön test ve son test ölçümleri arasındaki farkın baba eğitim durumu ayrımı gözetmeksizin anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir [Wilk's $\lambda=.07$; $F_{(2,22)}=313.75$; $p=.000$]. Ek olarak, baba eğitim durumu*zaman ortak etkisinin de anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir [Wilk's $\lambda=.96$; $F_{(2,22)}=.49$; $p=.619$]. Bu bulgu, ön test ve son testlerde gözlenen değişimin baba eğitim durumundan etkilenmediğini göstermektedir.

Şekil 7

Deney grubundaki çocukların dil gelişimi puanlarının baba eğitim durumuna göre değişimi

Şekil 7'ye göre, babaları farklı eğitim kademelerinden mezun olan çocukların son test ölçümlerinde, ön testlere göre artış vardır. ANOVA bulguları dikkate alındığında, bu artış anlamlı düzeydedir. Fakat, çocukların dil gelişimi puanında baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilememiştir.

5. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde, araştırma bulguları kapsamında ulaşılan sonuçlar literatüre dayalı olarak tartışılmıştır. Ek olarak, zeka oyunları uygulayıcılarına ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Araştırmanın birinci problemi kapsamında, 5-6 yaş grubunda yer alan okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimi düzeylerinde, zeka oyunları eğitiminin etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, deney ve kontrol grubu çocuklarının dil gelişimlerinde grup, zaman ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, grup ayrımı olmaksızın çocukların son test puanlarında ön testlere göre anlamlı bir artış söz konusudur. Ayrıca, deney grubu çocuklarının son test puanları kontrol grubu çocuklarının son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bağlamda, araştırmanın birinci problemi kapsamında ulaşılan sonuçlar, zeka oyunları eğitiminin dil gelişimi puanında anlamlı düzeyde etkisini ortaya koymaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, doğrudan zeka oyunlarının dil gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırma tespit edilememiştir. Ancak Aşuluk (2020)'un zeka oyunlarının ilkökul 3. sınıf çocuklarının okuduğunu anlama becerisine etkisini incelediği çalışmada, deney grubu lehine anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Ataseven (2019)'in çalışmasında da, 5-6 yaş grubundaki çocuklara uygulanan oyun eğitiminin dil gelişimi üzerindeki pozitif yönlü etkisi saptanmıştır. Ayrıca Gözalan ve Koçak (2014) yaptıkları çalışmada, oyunun çocukların dil becerilerini arttırmada önemli etkisi olduğunu belirlemiştir. Türkoğlu ve Uslu (2016) da uyguladıkları oyun temelli eğitim programının çocukların dil gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Ayrıca, Al-Zangana (2019) tarafından yapılan çalışmada da eğitsel oyunların okul öncesi dönemdeki çocukların İngilizce dil becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, benzer konularda yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde Mubaslat (2012) ve Bulotsky-Shearer ve ark. (2016)'in çalışmalarının da bu araştırmanın sonuçlarını desteklediği belirlenmiştir.

Araştırmanın ikinci problemi kapsamında, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde, cinsiyet etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, kız ve erkek çocuklarının dil gelişimlerinde grup, zaman ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, grup ayrımı olmaksızın çocukların son test puanlarında ön testlere göre anlamlı bir artış söz konusudur. Ayrıca, kız çocuklarının son test puanları erkek çocukların son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bağlamda, grup*zaman etkileşiminin kız çocukları lehine olduğunu söylemek mümkündür. Temiz (2002)'in araştırmasında da, bu araştırmada olduğu gibi okul öncesi dönemdeki çocukların dil gelişiminde kız çocuklar lehine farklılaşma belirlenmiştir. Ayrıca Ceran ve ark. (2015)'nin araştırmasında ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileri incelenmiş ve kız çocuklar lehine farklılaşma olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat yapılan bazı araştırmalar, bu araştırmanın cinsiyet üzerine ulaştığı sonuçlar ile ters düşmektedir. Örneğin; Eryılmaz, Uladı, Geyik ve Öztürk (2019) tarafından yapılan çalışmada 36-72 aylık çocukların ve Koçak, Ergin ve Yalçın (2014)'in araştırmasında ise 60-72 aylık çocukların dil gelişiminde erkek çocuklar lehine farklılaşma belirlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın dil gelişimi ve cinsiyet üzerine ulaştığı sonuçların literatüre zenginlik katması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu araştırma, zeka oyunlarının dil gelişimi üzerindeki etkisinde kız çocuklar lehine anlamlı fark olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında, zeka oyunlarının dil gelişimi üzerindeki etkisinin kız çocuklar lehine bulunması önemlidir. Çünkü, bugünün kız çocukları yarının anneleri olacak ve çocuk yetiştirecektir. Her anne, kendi bilgi birikimi ve hayat tecrübesi ile çocuk yetiştirmektedir. Dolayısıyla, dil gelişimi düzeyi yüksek olan kız çocuklarının ileriki yıllarda

doğacak çocukları da bu durumdan etkilenecektir. Bu bağlamda, bu kızların ileriki yıllarda doğuracakları çocukların da dil gelişimlerinin yüksek olacağı tahmin edilmektedir (Oksal, 2007).

Araştırmanın üçüncü problemi kapsamında, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde yaş etkisi incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, 5 ve 6 yaş grubunda yer alan çocuklarının dil gelişimlerinde grup, zaman ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, grup ayrımı olmaksızın çocukların son test puanlarında ön testlere göre anlamlı bir artış söz konusudur. Ayrıca, 6 yaş grubundaki çocukların son test puanları 5 yaş grubundaki çocukların son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bağlamda, grup*zaman etkileşiminin 6 yaş grubundaki çocuklar lehine olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonuca paralel olarak, Ergin (2012)'in araştırmasında da 6 yaş grubundaki çocuklarının dil gelişimi puanları 5 yaşındaki çocukların dil gelişimi puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak; Koçak ve ark. (2014) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimleri üzerine yapılan araştırmada da 6 yaşındaki çocuklar lehine farklılaşma belirlenmiştir. Akpunar ve Duman (2019) da okul öncesi dönem çocuklarının ifade edici dil becerilerinin yaşa bağlı olarak arttığını saptamışlardır. Bu kapsamda, araştırmanın dil gelişimi ve yaş grubu üzerine ulaştığı sonuçlar literatürdeki araştırmaları desteklemektedir.

Araştırmanın dördüncü problemi kapsamında, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde, ekonomik durumun etkisi incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, ekonomik durumu kötü ve orta olan çocuklarının dil gelişimlerinde grup ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, ekonomik durumu kötü ve orta olan çocukların dil gelişim düzeyleri birbirlerine denktir. Fakat zaman etkisinin anlamlı

bulunması, çocukların dil gelişimi puanında son test lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğunu işaret etmektedir. Bu bağlamda, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi düzeylerinde ekonomik durum değişkeninin anlamlı etkisi olmadığını söylemek mümkündür. Bu konuda yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde, çalışmaların büyük bölümünde sosyoekonomik düzeyin dil gelişimi üzerinde belirleyici bir değişken olduğu saptanmıştır. Örneğin; Taner ve Başal (2005), İpek (2006) ve Ergin (2012) tarafından yapılan çalışmalarda ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocuklarında dil gelişiminin ekonomik durumu kötü ve orta düzeyde olan ailelerin çocuklarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine Eryılmaz ve ark. (2019) okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimlerini incelemişler ve üst sosyo-ekonomik düzeyde alt ve orta sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı farklılık belirlemişlerdir. Bu durumda ailenin yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olmasının çocukların dil gelişimlerini destekleyecek etkinlikleri gerçekleştirmeleri bakımından farklılığa neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Fakat yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan aileler, ekonomik durum bakımından kötü ve orta düzeydedir. Yapılan bu araştırmada ekonomik durumun dil gelişiminde belirleyici bir değişken olmamasının sebebi yüksek ekonomik düzeyde katılımcıların olmamasından kaynaklı olabilir.. Bu sebep, yapılan bu araştırmanın daha önceki araştırmalardan ayrılmasını sağlamaktadır.

Araştırmanın beşinci problemi kapsamında, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu etkisi incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, daha önce okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocuklarının dil gelişimlerinde grup, zaman ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, grup ayrımı olmaksızın çocukların son test puanlarında ön testlere göre anlamlı bir artış söz konusudur. Ayrıca, daha önce okul öncesi eğitimi alan çocukların

son test puanları daha önce okul öncesi eğitim almamış çocukların son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bağlamda, grup*zaman etkileşiminin daha önce okul öncesi eğitimi alan çocuklar lehine olduğunu söylemek mümkündür. Tetik ve Işıkoğlu Erdoğan (2017) diyaloga dayalı okuma tekniğini kullanarak hikâye kitabı okumanın çocukların dil gelişimine etkisini incelediği araştırmada, kontrol grubunda yer alan çocukların dil puanlarında da artış olduğunu saptamıştır. Fakat bu artış deney grubuna göre daha azdır. Yine Muslugüme (2019) okul öncesi eğitime devam eden kontrol grubu çocukların dil gelişimlerinde artış olduğunu belirlemiştir. Yapılan çalışmalar, bu araştırmanın ulaştığı sonuçları desteklemektedir (Altıparmak Ercan, 2020; Gözalan ve Koçak, 2014; Koçak ve ark., 2014; Taner ve Başal, 2005; Ergin, 2012). Bu bağlamda, yapılan bu araştırma okul öncesi eğitim alma durumunun dil gelişimine pozitif yönlü etkisini işaret etmesi bakımından önemlidir.

Araştırmanın altıncı problemi kapsamında, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde, anne eğitim durumunun etkisi incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, annesi okuma yazma bilmeyen ve ilkokul ile ortaokuldan mezun olan çocukların dil gelişimlerinde grup, zaman ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, grup ayrımı olmaksızın çocukların son test puanlarında ön testlere göre anlamlı bir artış söz konusudur. Ayrıca, annesi ortaokul mezunu olan çocukların son test puanları annesi okuma yazma bilmeyen ile ilkokul mezunu olan çocukların son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bağlamda, grup*zaman etkileşiminin annesi ortaokul mezunu olan çocuklar lehine olduğunu söylemek mümkündür. Daha önce benzer konularda yapılan araştırmalar incelendiğinde Yıldırım (2018)'in çalışmasının bu araştırma ile benzerliği tespit edilmiştir. Yıldırım (2018)'in araştırmasına göre, anne eğitim düzeyi arttıkça 4-5 yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarının da dil gelişimi anlamlı düzeyde yükselmektedir. Ayrıca, yapılan

araştırmalar da, annelerin eğitim düzeyi artıkça okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişimlerinin de artığı ortaya koyulmuştur (Altıparmak Ercan, 2020; Koçak ve ark., 2014). Bu bağlamda, yapılan bu araştırma anne eğitim düzeyi ve dil gelişimi bulguları bakımından daha önce yapılan çalışmaları desteklemektedir.

Araştırmanın yedinci problemi kapsamında, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişimi düzeylerinde, baba eğitim durumunun etkisi incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklarının dil gelişimlerinde grup ve grup*zaman etkisinin anlamlı düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, zeka oyunları eğitimi alan çocukların baba eğitim durumu fark etmeksizin dil gelişim düzeyleri birbirlerine denktir. Fakat zaman etkisinin anlamlı bulunması, çocukların dil gelişimi puanında son test lehine anlamlı düzeyde farklılık olduğunu işaret etmektedir. Bu bağlamda, okul öncesi dönemde zeka oyunları eğitimi alan 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi düzeylerinde baba eğitim durumu değerkeninin anlamlı etkisi olmadığını söylemek mümkündür. Dereli ve Koçak (2005) tarafından yapılan araştırmada da, baba eğitim düzeyinin 4-6 yaş grubundaki çocukların ifade edici dil becerileri üzerinde anlamlı değerikliğe sebebiyet vermediği tespit edilmiştir. İki araştırma arasındaki bu benzerlik, araştırmanın ulaştığı sonuçlar bakımından literatürü desteklediğini göstermektedir.

5.2. neriler

Bu araştırma, 5-6 yaş grubunda yer alan okul öncesi dönem çocuklarının dil gelişim düzeylerinde zeka oyunlarının etkisini incelemiştir. Araştırma kapsamında uygulayıcılara ve araştırmacılara verilecek öneriler aşağıda sunulmuştur.

5.2.1. Öğretmen ve eğitmenlere neriler. Araştırma kapsamında, uygulayıcılara yönelik şu öneriler verilebilir:

1. Zeka oyunları eğitimi yapılırken seçilecek oyunların zorluk derecesi yaş grubuna bağlı olarak belirlenmelidir. Okul öncesi ve ilkokul döneminde basitleştirilmiş zeka oyunları tercih edilmeli; eğitim kademesi yükseldikçe tercih edilen zeka oyunlarının zorluğu artmalıdır.
2. Zeka oyunları eğitimi verilirken zaman çok önemlidir. Süreç başlamadan önce uygulayıcı tarafından planlama yapılmalı ve her oyuna gerektiği kadar süre verilmelidir.
3. Okul öncesi dönemde çalışmak isteyen uygulayıcıların zeka oyunlarını çocuklara tam ve doğru şekilde aktarması gerekmektedir. Bu dönemde, çocukların soyut düşünme becerilerinin sınırlı olduğu bilinerek hareket edilmelidir.
4. Zeka oyunları belirlenirken çocukların evde aileleriyle oynayabilecekleri nitelikteki oyunlar tercih edilmelidir.

5.2.2. Araştırmacılara öneriler. Araştırma kapsamında, araştırmacılara yönelik şu öneriler verilebilir:

1. Bu araştırma, okul öncesi dönemde uygulanan zeka oyunlarının dil gelişimi üzerindeki etkisini ortaya koyabilmek için yapılmış bir araştırmadır. İleride benzer konularda yapılacak çalışmalarda, zeka oyunlarının sosyal beceriler ya da yaratıcı düşünme becerisi gibi alanlara etkisi incelenebilir.
2. Bu araştırmanın uygulandığı bölge, sosyoekonomik düzeyi düşük bir bölgedir. Benzer araştırmalarda, farklı sosyoekonomik düzeye sahip katılımcılardan veri toplanabilir.
3. Bu araştırma, kesitsel şekilde yapılmış bir araştırmadır. Benzer nitelikte çalışılacak araştırmalar, boylamsal olarak ele alınabilir. Bu sayede, zeka oyunlarının dil gelişimi üzerindeki etkisi bir süreç olarak incelenebilir.

4. Bu araştırma, 52 çocuğun katılımından oluşan deney ve kontrol gruplarından meydana gelmektedir. İleride yapılacak araştırmalar, daha büyük çalışma grupları ile yürütülebilir.
5. Bu araştırmanın verileri nicel olarak toplanmıştır. Yeni yapılacak araştırmalar, nitel veriler toplanmasıyla ya da nicel verilere ek olarak nitel verilerin sentezlenmesiyle yürütülebilir.
6. Bu araştırma sadece çocuklarla yürütülmüştür. Araştırmanın aile katılımlı olarak planlanmasının etkililiği arttıracacı düşünülmektedir. Bu amaçla araştırma aile katılımlı olarak düzenlenebilir.

Kaynakça

- Akçakoca, Y. (2019). *Arap dili sözdiziminin anlambilim boyutu -Cümle öğeleri, kurgusu ve anlam-* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akpınar, G. Ş. & Duman, G. (2019). Anaokulu çocuklarının ifade edici dil becerilerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 4(2), 98-111.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil (ana çizgileriyle dilbilim)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alan, D. (2017). *Dijital oyun tabanlı yaklaşım ile yazılım geliştirme öğretimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Altıparmak-Ercan, F. (2020). *Aile yapısının, aile tutumlarının ve televizyonun 2-4 yaş arası çocukların dil gelişimine etkisinin incelenmesi (Muş ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al-Zargana, A. F. A. (2018). *Eğitsel oyunların ve cinsiyetin yabancı dil öğrenenler olarak beş yaşındaki üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aral, N., Gürsoy, F. & Köksal, A. (2000). *Okulöncesi eğitiminde oyun*. Ya-Pa Yayınları.
- Arı, M. (2003). *Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve kalitenin önemi*. Morpa.
- Arıca, E. (2003). *Otistik çocukların dil kullanımındaki farklılaşmalar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aşuluk, Y. (2020). *Zeka oyunlarının ilkökul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama becerisine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ataman, A. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Ataseven, H. (2019). *Dil gelişimini destekleyici oyun etkinlikleri programının 5-6 yaş grubu mülteci çocukların dil gelişimlerine ve günlük yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aynal, Ş. Ö. (2010). *Çocukta oyun gelişimi ve yaratıcılık*. M. E. Deniz (Editör). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (ss. 336-376). Maya Akademi.
- Babayiğit, Ö. (2016). *İlk okuma yazma öğretiminde oyunla öğretim yöntemi uygulamaları*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bacanlı, H. (2005) *Sosyal beceri eğitimi*. Nobel Yayınevi.
- Başal, H. A. (2003). *Nasıl mutlu çocuk yetiştirebilirim?* Marpo Kültür Yayınları.
- Başal, H. A. (2012). *Gelişim ve psikoloji: nasıl mutlu ve başarılı bir çocuk yetiştirebilirim?* Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Bayhan, P. S. & Artan, İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Baykoç-Dönmez, N. (2000). *Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri*. Ya-Pa Yayınları.
- Bluiett, T. E. (2009). *Sociodramatic play and potentials of early language development of preschool children*. (Unpublished doctoral dissertation), Alabama University.
- Bulotsky-Shearer, R. J., López, L. M. & Mendez, J. L. (2016). The validity of interactive peer play competencies for latino preschool children from low-income households. *Early Childhood Research Quarterly*, 34, 78-91.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E. Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.

- Can, E. (2009). *İşitme kayıplı Türk çocuklarda alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ceran, E., Oğuzgiray-Yıldız, M. & Özdemir, İ. (2015). İlkokul 2. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinin cinsiyet ve yaşa göre incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 151-166.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd edition). Erlbaum.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th edition). Routledge.
- Çelik, Ö. D. (2019). *Okul öncesi eğitim programındaki dil gelişimi ve öz bakım becerilerine ilişkin kazanımların gerçekleşme düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (8. baskı). Pegem Yayıncılık
- Çetken, H. Ş. (2018). *An investigation of preschooler's play preferences regarding the design of outdoor playareas*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağ, İ. (1995). Zekayı ölçmek. *Bilim ve Teknik*, 333, 52-53.
- Davoodi, A. (2013). *User modeling and data mining in intelligent educational games: Prime climb a casestudy*. (Unpublished master thesis), University of British Columbia.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö., & İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.

- Deniz, A. (2008). *Resimli öykü kitaplarının ve kitap okuma etkinliklerinin niteliğinin beş yaş çocuklarının dil gelişimiyle ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (2008). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Dereli, E. (2003). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin incelenmesi (Konya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dereli, E. & Koçak, N. (2005). Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin bakım tarzı ve anne- baba eğitim düzeyi açısından incelenmesi (Konya ili örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 245-253.
- Devecioğlu, Y. & Karadağ, Z. (2014). Amaç, beklenti ve öneriler bağlamında zeka oyunları dersinin değerlendirilmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 41-61.
- Durualp, E., & Aral, N. (2018). Çocukların ince ve kaba motor gelişimlerine oyun etkinliklerinin etkisinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 20(1), 243-258.
- Erden, M. & Akman, Y. (1995). *Eğitim psikolojisi*. Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, S., Şimşek-Bekir, H. & Erdoğan-Aras, S. (2005). Alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 231-246.
- Ergin, B. (2012). *5-6 yaş çocuklarının dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ergün, E. (2018). *Zekâ oyunları dersini yürüten öğretmenlerin oyun tercihleri ve zekâ oyunlarının uygulanabilirliğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eryılmaz, D., Uladı, G., Geyik, M. & Öztürk, M. (2019). 36-72 aylık çocukların dil gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 265-277.
- Evren, F. G. (2013). Programlı bir ses eğitimi kapsamında dil-konuşma ögesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(5), 50-60.
- Fantuzzo, J., Sekino, Y. & Cohen, H. L. (2004). An examination of the contributions of interactive peer play to salient classroom competencies for urban head start children. *Psychology in The Schools*, 41(3), 323-336.
- Gedik, M. (2012). *Ortaokul ikinci sınıf öğrencilerinin temel dil becerilerinin geliştirilmesinde eğitsel oyunların başarı ve kalıcılığa etkileri*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gençay, Ö., Gür, E., Gençay, S., Gür, Y., Tan, M. & Gençay, . (2019). Zeka oyunlarının 12-15 yaş aralığındaki çocukların saldırganlık davranışlarına etkisi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(1), 36-43.
- Gordon, A. C. L. & Olson, D. R. (1998). The relation between acquisition of a theory of mind and the capacity to hold in mind. *Journal of Experimental Child Psychology*, 68, 70-83.
- Gözalın, E. (2013). *Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocukların dikkat ve dil becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gözalın, E. & Koçak, N. (2014). Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocukların kelime bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı II), 115-121.
- Gül-Yazıcı, Z. (2007). *Birinci ve ikinci dili Türkçe olan iki dilli çocukların Türkçe'yi kazanımlarına dil merkezli okul öncesi eğitim programının etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneş, C. (2019). *Lego destekli oyun eğitimi alan ebeveynlerin 60-72 aylık çocuklarının oyun alışkanlıklarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İpek, N. (2006). *İlköğretim çağı çocuklarında kelime dağarcığı gelişimi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- James, S. L. (1990). *Normal language acquisition*. CollegeHill Pres.
- Kabakçı-Yeşiltepe, E. (2019). *Türkiye Türkçesinde bağlı morfepler*. Doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaçar, S. (2016). *Okul öncesi normal gelişim gösteren 5-6 yaş grubu çocukların tercih ettikleri oyun türlerinin dil gelişimi ve problem çözme becerisi üzerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaman, S. (2012). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 6 yaş çocuklarının matematik becerileri ile sosyo-dramatik oyunun boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kilimoğlu, M. . (2018). *5-6 yaş çocuklarının etkileşimli oyunları ile sözel dil başarımları ve sayı hissi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kocabıyık, N. A. (2015). *IQ'nun/zekanın 5-6 yaş çocuklarında alıcı dil ve ifade edici dil becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Turgut zal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Koçak, N. (2009). *Ana dili türkçe olan ve ana dili türkçe olmayan (iki dilli) 4-7 yaş çocukların dil düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, N., Ergin B. &Yalm, H. (2014). 60-72 aylık çocukların türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *KM Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(11), 100-106.
- Koser, N. (1999). *0-18 yaş insan gelişim evreleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kkkaya, E. (2008). *Beden eğitimi ve oyun ğretiminde araçlar*. C. Bayrak (Ed.).*Beden Eğitimi ve Oyun ğretimi* (ss. 93-111). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Martinet, A. (2001). *İşlevsel genel dilbilim*. Birey ve Toplum Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB. (2013). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu zeka oyunları dersi ğretim programı*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB. (2014). *ocuk gelişimi ve eğitimi: Oyun etkinliği-1*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.

- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB. (2016). *Zeka oyunları 5, 6, 7 ve 8. sınıflar ortaokul ve imam hatip ortaokulu öğretmenler için öğretim materyali* (2.Baskı). Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mubaslat, M. M. (2012). *The effect of using educational games on the students' achievement in english language for the primary stage*. Amman-Jordan.
- Musaoğlu-Aydın, S. (2020). *Oyun tabanlı dil öğrenmenin öğrencilerin dil öğrenimi ve ikinci dil motivasyonel benlik sistemi üzerine olan etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Muslugüme, E. (2016). *Dil gelişimini destekleyici ebeveyn eğitim programının sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının dil gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Oksal, A. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Lisans Yayıncılık.
- Okur, A. (2003). *Hayvan masallarının anadili öğretiminde dil, üslup ve eğitim yönünden yeri ve önemi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ones, D. S., Viswesvaran, C., & Dilchert, S. (2005). *Cognitiveability in selection decisions*. In O. Wilhelm & R. W. Engle (Eds.), *Handbook of understanding and measuring intelligence* (p. 431–468). Sage Publications, Inc.
- Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö., Şahin, F. T., Kandır, A. & Turla, A. (2006). *Okul öncesi eğitiminde drama – teoriden uygulamaya*. Kök Yayıncılık.
- Öner, N. (2008). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler bir başvuru kaynağı* (İkinci Basım). Boğaziçi Yayınları.

- Özdemir, A. (2002). *Bilişsel gelişim kuramları ışığında türkçenin ana dil olarak öğretiminde yeni yaklaşımlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özen, Y. & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 , 394-422.
- Özgüven, İ. (1994). *Psikolojik testler*. Yeni Doğu Matbaası.
- Öztürk, H. (1995). *Okulöncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, H. (2012). *Oyun ve öğrenme* (3. baskı). Anı Yayıncılık.
- Pinker, S. (1994). *The language instinct*. William Morrow.
- Seçilmiş, S. (1996). *Anaokuluna giden ve gitmeyen erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimi ile ilgili becerilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Gazi Kitabevi.
- Susüzer, K. (2006). *Oyun yoluyla Fransızca öğretimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, E. (2019). *Zeka oyunlarının ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerine ve problem çözme algılarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). *Using multivariate statistics* (5th Edition). Pearson.

- Taner, M. & Başal, H. A. (2005). Farklı sosyoekonomik düzeylerde okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişimlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 395-420.
- Taş, İ. & Yöndemli, E. (2018). Zekâ oyunlarının ortaokul düzeyindeki öğrencilerde matematiksel muhakeme yeteneğine olan etkisi. *Turkish Journal of Primary Education*, 3(2), 46-62.
- Temiz, G. (2002). *Okulöncesi eğitimin çocuğun dil gelişimine olan etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temiz, N. (2007). *Kimim -1? çoklu zeka kuramı okulda ve sınıfta*. Nobel.
- Tetik, G. & Işıkoğlu-Erdoğan, N. (2017). Diyaloga dayalı okumanın 48-60 aylık çocukların dil gelişimine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 1-16.
- Topbaş, S. (2005). *Dil ve kavram gelişimi*. Kök Yayıncılık.
- Tulu, Y. (2009). *Ana dili türkçe olan ve ana dili Türkçe olmayan (iki dilli) 4-7 yaş çocukların dil düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkoğlu, B., & Uslu, M. (2016). Oyun temelli bilişsel gelişim programının 60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimine etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (6), 50-68.
- Uyar, N. (1995). *Anaokuluna devam eden 60-72 aylık çocuklara destekleyici olarak uygulanan eğitimde drama programının çocukların dil gelişimine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuğumuzun ilk 6 yılı*. Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimini etkileyen faktörlerin incelenmesi (Konya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ekler

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet:

- Kız
- Erkek

Yaş:

- 5 yaş
- 6 yaş

Ekonomik Durum:

- Düşük (Gelir giderden az)
- Orta (Gelir gidere denk)
- Yüksek (Gelir giderden fazla)

Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma:

- Evet
- Hayır

Anne Eğitim Durumu:

- Okuma-yazma bilmiyor
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite

Baba Eğitim Durumu:

- Okuma-yazma bilmiyor
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite

Ek-2: Peabody Resim-Kelime Testi

PEABODY RESİM – KELİME TESTİ CEVAP FORMU

ADI SOYADI:

OTURDUĞU YER:

() ŞEHİR MERKEZİ

() GECEKONDU

() KÖY

ALDIĞI PUAN: ()

ALICI DİL YAŞI: ()

TEST TARİHİ:

DOĞUM TARİHİ:

TAKVİM YAŞI:

UYGULAYAN KİŞİNİN

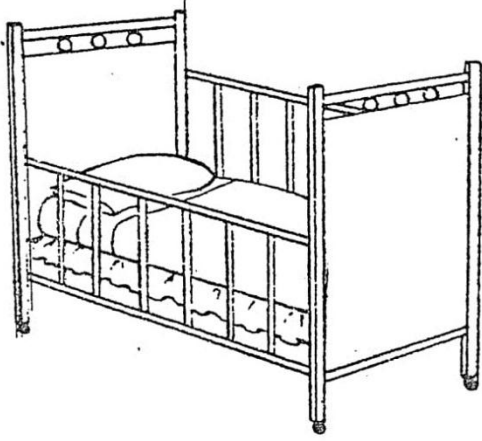
ADI SOYADI:

ÜNVANI:

İMZASI

SIRA	KELİME	AN.	SIRA	KELİME	AN.	SIRA	KELİME	AN.
1	KÖPEK	3	34	LAMBA	1	67	YAYA	2
2	MAKAS	3	35	AŞÇIBAŞI	4	68	KADEH	4
3	AYAKKABI	4	36	KEMİREN	1	69	AMBULANS	2
4	PARMAK	4	37	SIÇAN	1	70	NEM	4
5	AT	2	38	TOPLAYAN	2	71	YAĞLAMA	1
6	OTOBÜS	4	39	TIRMANAN	2	72	DEĞERLENDİRME	3
7	ÇOCUKLAR	2	40	YAY	2	73	DEHŞET	1
8	OTURAN	3	41	KÜLAH	2	74	KÜRE	1
9	MASA	2	42	CIMBIZ	1	75	PROFESÖR	4
10	PARA	4	43	İŞARET	1	76	ISI	3
11	MERDİVEN	3	44	ÖRÜMCEK AĞI	3	77	LEHİMLEME	4
12	CEKET	2	45	YARDIM	4	78	MEMNUNİYET	3
13	YILAN	1	46	ÇALAN	4	79	MORS	3
14	ÇİVİ	1	47	ESNEYEN	2	80	ÇAPARA	1
15	KAYIK	3	48	FIDAN	2	81	EŞEK ARISI	3
16	KAPLUMBAĞA	4	49	KANCA	2	82	İZLEME	2
17	ZİL	1	50	YÜKLÜ	2	83	GÜVEÇ	2
18	SANDIK	2	51	LOKOMOTİF	1	84	İLAH	1
19	LASTİK	3	52	BALINA	2	85	HAYRET	3
20	SAKLANAN	4	53	SALDIRAN	4	86	EYER	4
21	UÇURTMA	1	54	SEVİNÇ	3	87	DERE	3
22	YÜZÜK	2	55	TAKILAN	2	88	KEMER	3
23	SÜS	4	56	KEMİRCİ	2	89	KAPTAN	1
24	BÖCEK	1	57	SONBAHAR	2	90	KİMYAGER	4
25	MAKARA	4	58	YELKENLİ	4	91	HENDEK	2
26	VURAN	2	59	PETEK	2	92	ANFİBİYEN	1
27	ÖĞRETMEN	2	60	ZAMAN	1	93	HUKUK	1
28	SİLAH	2	61	DENGELEYEN	1	94	TRABZAN	3
29	BERBER	2	62	İNŞAAT	3	95	KONUT	4
30	PIŞİREN	4	63	SIRALAYAN	1	96	İTİMAT	3
31	EKİN TOPLAYAN	4	64	ENGEL	2	97	SAZ	2
32	PARAŞÜT	1	65	STADYUM	1	98	VAHA	1
33	ÇEKEN	1	66	NEHIR	1	99	CASUSLUK	4
						100	SAFKAN	3

ÖRNEK A

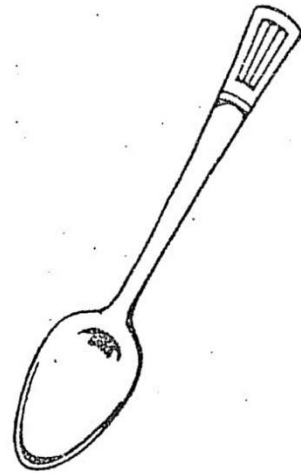
1

2

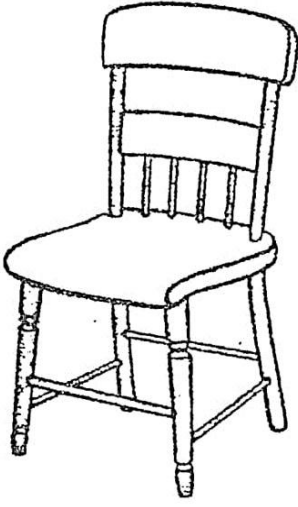

3

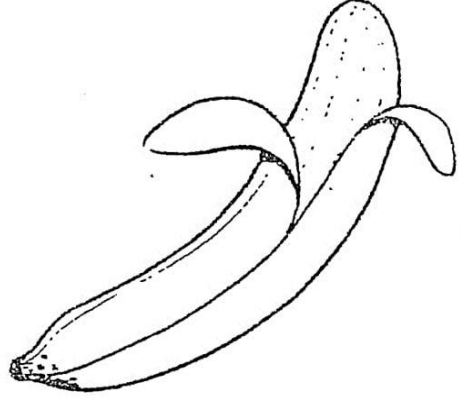

4

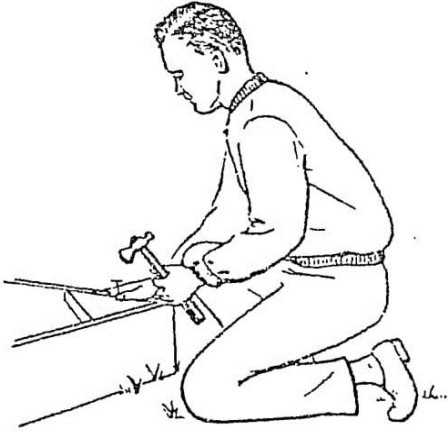
ÖRNEK B

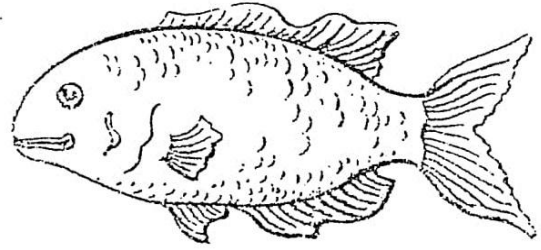
1

2

3

4

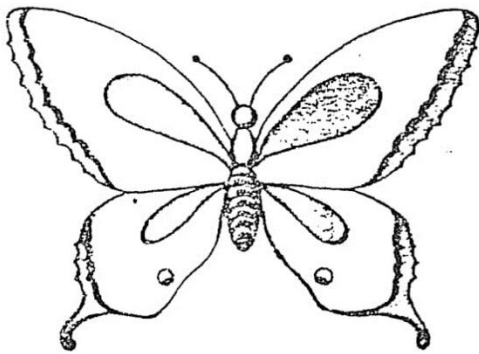
ÖRNEK C

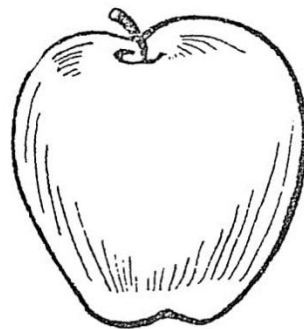
1

2

3

4

Ek-3: Birinci Etkinlik Planı (Hikaye Küpleri)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. (Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.)

Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler. Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.)

Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir.(Göstergeleri: Nesne/varlıkları birebir eşleştirir. Nesne/varlıkları rengine göre ayırt eder eşleştirir. Nesne/varlıkları şekline göre ayırt eder, eşleştirir.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 3: Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar. (Göstergeleri: Düz cümle kurar. Olumsuz cümle kurar. Soru cümlesi kurar. Bileşik cümle kurar. Cümlelerinde öğeleri doğru kullanır.)

Kazanım 4: Konuşurken dil bilgisi yapılarını kullanır. (Göstergeleri: Cümle kurarken isim, fiil, sıfat, bağlaç, çoğul ifadeler, zarf, zamir, edat, isim durumları ve olumsuzluk yapılarını kullanır.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır.)

SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM

Kazanım 3: Kendini yaratıcı yollarla ifade eder. (Göstergeleri: Duygu, düşünce ve hayallerini özgün yollarla ifade eder. Nesnelere alışılmadık dışında kullanır. Özgün özellikler taşıyan ürünler oluşturur.)

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: uzay, abaküs, terazi, şato, uçurtma, saray,plaj,baston, şimşek, uzaylı, cd, lunapark, süperman, sihirbaz, robot, gezegen,kütüphane,

KAVRAMLAR: mutlu, üzgün, şaşkın, korkmuş, kızgın, gece, gündüz

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki hikaye küpleri kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek için kutunun içinde neler olabileceğini çocuklara sorulur. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutu açılarak içinde yer alan küpler ve küplerin üzerinde bulunan şekiller çocuklara tanıtılır. Her şeklin anlamının tüm çocuklar tarafından öğrenilmesini sağlamak için her çocuk dokuz küpü aynı anda atar ve üst yüzeyde kalan yüzeydeki şekillerin anlamını sesli bir şekilde söyler. Şekilleri cümle içerisinde kullanmaya çalışır. Şeklin ne olduğunu bulamayan çocuklar için farklı ipuçları verilerek doğru cevabı bulması sağlanır. Tüm şekiller

öğrenildikten sonra oyuna başlanır. Öğretmen çocuklara oyunu anlatır ve ilk üç hikaye anlatımı öğretmen tarafından yapılır. Sonrasında çocuktan iki küp atması ve üstte kalan yüzeyleri cümle içerisinde kullanması istenir. Bu aşama başarı ile tamamlandıktan sonra üç küp atılır ve çocuktan üç küp ile hikaye oluşturması istenir. Küpler artarak hikaye oluşturmaya devam edilir.

DEĞERLENDİRME

Oyun küplerinde hangi kelimeleri öğrendik?

Yeni kelimeleri öğrenirken ve aklınızda tutmaya çalışırken zorlandınız mı, en çok hangi kelimeleri öğrenirken zorlandık?

Hikaye oluştururken nelere dikkat ettik?

Hikaye oluştururken hangi kelimeleri kullandık?

Evde yeni hikayeler oluştururken nelere dikkat etmeliyiz?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarlama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Çocuklarınız ile birlikte beş küp oluşturunuz. Küpün her yüzeyine çocuğunuzun farklı nesne ve şekiller çizmesini isteyiniz. Ailecek küpleri aynı anda atıp üstte kalan yüzlerindeki şekillerle hikaye oluşturmaya çalışınız.

Ek-4: İkinci Etkinlik Planı (Dedektif Oyunu)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. (Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.)

Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler. Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbeta katılır. Konuşmak için sırasını bekler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM

Kazanım 7: Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler. (Göstergeleri: Yetişkin yönlendirmesi olmadan bir işe başlar. Başladığı işi zamanında bitirmek için çaba gösterir.)

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: papağan, baykuş, Satürn, büyüteç, ok, mektup, yıldız, çöp kutusu, gazete, fotoğraf makinesi, kelepçe, İngiliz anahtarı, ünlem, boksör, kilit, kaykay

KAVRAMLAR: üçgen, daire, ters-düz, düz-eğri

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki dedektif kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek için kutunun içinde neler olabileceğini çocuklara sorulur. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutunun içerisinde bir oyun olduğu söylenir ve çocuklardan bu oyunun ne olabileceği ile ilgili tahminde bulunması istenir. Çocukların tahminleri dinlendikten sonra oyun materyalleri çocuklara tanıtılır. Dokuz büyük oyun kartında yer alan şekillerin ne olduğu çocuklara sorulur. Çocukların bilmediği şekiller öğretmen tarafından çocuklara açıklanır. Sonrasında kartlar çocukların görebileceği şekilde masaya yerleştirilir. Küçük oyun kartları ile büyük oyun kartındaki şekillerin eşleşmesi gerekmektedir. Çocuklar eşleştirme işlemini sessizce gözleri ile takip ederek yapmalıdır. Küçük kartı büyük oyun kartlarıyla eşleştiren çocuk zile basıp, büyük oyun kartında eşleştirdiği şekli gösterir ve şeklinin ismini söyler. Zile ilk basan, eşleşmeyi doğru yapıp şeklin ismini söyleyen, ya da şekli bilinen bir nesneye

benzeten çocuk kartı kazanır. Kartların arkasında puanlar yazmaktadır. En çok puanı kazanan çocuk oyunun galibi olmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Dedektif oyununda hangi kelimeleri öğrendik?
En çok hangi şekli bulmaya çalışırken zorlandık, neden?
Şekilleri eşleştiren nelere dikkat ettik?
Eşleştirme çalışmasını farklı şekilde nasıl yapabiliriz?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarlama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Çocuklarınız ile birlikte eşleştirme etkinliklerini içeren bir oyun oluşturup evde oyunu beraber oynayabilirsiniz.

Ek-5: Üçüncü Etkinlik Planı (Brainbox İlk Resimlerim Oyunu)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. (Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.)

Kazanım 2:Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayın ipuçlarını söyler. İpuçlarını birleştirerek tahminini söyler, durumu inceler. Tahmini ile gerçek durumu karşılaştırır.)

Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler. Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbe katılır. Konuşmak için sırasını bekler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

Kazanım 7: Dinledikleri/izlediklerinin anlamını kavrar. (Göstergeleri: Sözel yönergeleri yerine getirir. Dinledikleri/izlediklerini açıklar.)

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: kum saati

KAVRAMLAR:

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki brainbox ilk resimlerim kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek için kutunun içinde neler olabileceğini çocuklara sorulur. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutunun içerisinde bir oyun olduğu söylenir ve çocuklardan bu oyunun ne olabileceği ile ilgili tahminde bulunması istenir. Çocukların tahminleri dinlendikten sonra oyun materyalleri çocuklara tanıtılır. Bu oyun oynanırken çocuklardan 56 kartlı desteden bir kart çekmesi istenir. Ve kum saatinde süre başlatılır. Çocuk bu süre zarfında kartına bakar ve kartın ön yüzündeki nesnelere aklında tutmaya çalışır. Kartın arka yüzünde ise, kartın ön yüzünde yer alan nesnelere hakkında sorular yer almaktadır. Sonrasında çocuk zar atar. Zarda çıkan sayı ile kartın arka yüzündeki soru eşleştirilir ve soru çocuğa yöneltilir. Eğer çocuk soruya doğru yanıt verirse kartı alır. Fakat yanlış cevaplarsa, kart

desteye koyulup farklı bir karta geçilir. Sıra diğer oyuncuya geçer. Oyun süresi tercihe göre ayarlanabilir. Oyun süresi bittikten sonra oyuncunun toplam kaç kart kazandığı sayılır. En çok kartı kazanan oyunun galibi olur.

DEĞERLENDİRME

Bugün nasıl bir oyun oynadık?

Oyun oynarken nelere dikkat ettik?

En çok hangi kartı aklında tutmak zor oldu, neden?

Oyun esnasında hangi kelimeleri öğrendik?

Evinizi gözünüzde canlandırıp detaylı bir şekilde anlatır mısınız?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarılama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Öğretmen tarafından gönderilen dikkat çalışmaları ailecek yapılmalıdır.

Ek-6: Dördüncü Etkinlik Planı (Halli Galli Junior Oyunu)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. (Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.

Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir. (Göstergeleri: Nesne/varlıkları birebir eşleştirir. Nesne/varlıkları rengine göre ayırt eder, eşleştirir. Nesne/varlıkları şekline göre ayırt eder, eşleştirir.)

Kazanım 8: Nesne ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır. (Göstergeleri: Nesne/varlıkların rengini ayırt eder, karşılaştırır. Nesne/varlıkların şeklini ayırt eder, karşılaştırır.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbeta katılır. Konuşmak için sırasını bekler. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler. Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: palyaço

KAVRAMLAR: mutlu, üzgün, şaşkın, korkmuş, kızgın

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki halli gallijunior kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek için kutunun üzerinde bulunan palyaço çocuklara gösterilir. Kutunun içinde neler olabileceğini çocuklara sorulur. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutunun içerisinde bir oyun olduğu söylenir ve oyun materyalleri çocuklara tanıtılır. Oyun materyali olarak üzerinde palyaço resmi olan 56 kart ve 1 adet zil ile kullanılmaktadır. Kartların üzerinde farklı renkte ve farklı duygu durumlarında palyaçolar bulunur. Oyun oynanırken kartlar çocuklara eşit olarak dağıtılır ve çocuklar sırayla kartlarını açmaya başlar. Eğer açılan palyaço kartları aynıysa zile basan öğrenciye kartların benzer özellikleri sorulur ve yanıt vermesi beklenir. Sayılan tüm özellikler iki kartta da aynı olduğu takdirde oyuncu açılan tüm kartları kazanmış

olur. Açılan palyaço kartları aynı değilse ve zile basıldıysa zile basan çocuk rakip oyunculara birer tane kart vermek durumundadır. Oyun sonunda, en çok kart toplayan çocuk bu oyunu kazanmış olur.

DEĞERLENDİRME

Oyunumuzda kart kazanmak için nelere dikkat etmemiz gerekiyordu?

Oyunda en çok kartı kim ve nasıl kazandı?

Kartta gördüğümüz üzgün palyaço neden üzülmüş olabilir?

Sizi en çok mutlu eden şey nedir?

Zaman zaman değişen duygu durumlarımız nelerdir?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarlama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Evde tüm aile bireylerinin çorapları dağınık bir şekilde toplanır. Müzik açılarak çorap eşleştirme oyunu oynanır. Çorapların renklerine, desenlerine, aralarındaki benzerlik ve farklılıklara odaklanılır. En çok eşleşme yapan oyunu kazanır.

Ek-7: Beşinci Etkinlik Planı (Tik Tak Bomm)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.

Kazanım 2:Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayın ipuçlarını söyler. İpuçlarını birleştirerek tahminini söyler, durumu inceler. Tahmini ile gerçek durumu karşılaştırır.)

Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler. Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 2: Sesini uygun kullanır. (Göstergeleri: Konuşurken/şarkı söylerken nefesini doğru kullanır. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.)

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbeta katılır. Konuşmak için sırasını bekler. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler. Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

Kazanım 7: Dinledikleri/izlediklerinin anlamını kavrar.(Göstergeleri: Sözel yönergeleri yerine getirir. Dinledikleri/izlediklerini açıklar. Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar.)

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: bomba, hayvanat bahçesi, spor

KAVRAMLAR:

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki tik tok bomm kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek için kutunun içerisinden oyuncak bomba çıkartılır ve kurulur. Çıkan sesi dinlemeleri istenir bomba patladığında elimizde olan nesnenin ne olduğu ve ne işe yarayabileceği çocuklara sorulur. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutunun içerisinde bir oyun olduğu söylenir ve bu bombanın da oyun materyali olduğu belirtilir. Bu oyun 55 adet resimli kart ve 1 adet dijital bomba ile oynanan bir zeka oyunudur. Oyun oynanırken öğretmen ilk kartı seçer ve bu kartın üzerindeki resmi çocuklara gösterir. Kartın üzerinde

yazan kelimeyi herkesin duyabileceği şekilde söyler. Ve tüm çocuklardan bu kelime ile ilgili akıllarına gelen şeyleri söylemelerini ister. Ancak aynı kelimeleri söylemek yasaktır. İlk çocuk dijital bombayı çalıştırır ve resimle ilgili bir kelime söyleyip bombayı yanındaki arkadaşına verir. Bu bombanın ne zaman patlayacağı belli değildir. 10-60 saniye aralığında rastgele bir vakitte patlıyor olması ne zaman patlayacağını tahmin edilmesini engellemektedir. Arkadaşı da bu kart ile ilgili kelime söyler ve bu işlem sıra ile devam eder. Bomba kimin elinde patlarsa yerdeki kart o çocuğa verilir. Oyun sonunda elinde en az kartı olan çocuk oyunu kazanmış olur

DEĞERLENDİRME

Bugün nasıl bir oyun oynadık?
Bu oyunu oynarken nelere dikkat ettik?
En çok hangi resim ile ilgili kelime türetirken zorlandık?
Bu oyunu oynarken hangi kelimeleri öğrendik?
Daha önce hayvanat bahçesine giden var mı, orada neler görmüştünüz?
Bomba sizin elinizde patladığında ne hissettiniz?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarlama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Ailecek A ve E sesiyle ilgili kelime türetme oyunu oynayabilirsiniz.

Ek-8: Altıncı Etkinlik Planı (Zingo)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.

Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler. Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.)

Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir. (Göstergeleri: Nesne/varlıkları birebir eşleştirir. Nesne/varlıkları rengine göre ayırt eder, eşleştirir. Nesne/varlıkları şekline göre ayırt eder, eşleştirir.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 2: Sesini uygun kullanır. (Göstergeleri: Konuşurken/şarkı söylerken nefesini doğru kullanır. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.)

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbeta katılır. Konuşmak için sırasını bekler. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler. Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

Kazanım 7: Dinledikleri/izlediklerinin anlamını kavrar.(Göstergeleri: Sözel yönergeleri yerine getirir. Dinledikleri/izlediklerini açıklar. Dinledikleri/izledikleri hakkında yorum yapar.)

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: Hayalet, solucan, baykuş, gülücük, tren, yıldız, fincan

KAVRAMLAR:

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki zingo kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek için kutunun üzerinde bulunan resim çocuklara gösterilir. Kutunun içinde neler olabileceğini çocuklara sorulur. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutunun içerisinde bir oyun olduğu söylenir ve oyun materyalleri çocuklara tanıtılır. Oyun materyali olarak 72 taş, 6 adet kart ve taş dağıtıcı makine kullanılmaktadır. Oyun oynanırken bir çocuk, taş dağıtıcı makineye geçer.6 kart çocuklara dağıtılır. Her bir kartta 9 farklı resim vardır. Makine her hareketinde iki adet taş çıkarır. Çıkan taşlara bakan çocuklar, eğer ellerindeki kartta çıkan

taşların resimleri varsa resmin adını söyleyip taşı alır. İki çocukta da aynı taş varsa resmin adını ilk söyleyen taşı alır. Elindeki kartta yer alan 9 resmi tamamlayan çocuk Zingo diyerek oyunu kazanır.

DEĞERLENDİRME

Oyunu kazanmak için ne yapmamız gerekiyordu?

Bu oyun sayesinde hangi kelimeleri öğrendik?

Arkadaşınız sizin kartınızda olan resmi sizden önce söyleyip taşı kazanınca neler hissettiniz?

Oyunda yer alan resimlerden hangileri sınıfımızda mevcuttur?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarlama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

1den 20 ye kadar sayıların yer aldığı bir tombala oyunu tasarlayıp, ailecek oynayalım.

Ek-9: Yedinci Etkinlik Planı (Katamino Oyunu)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.

Kazanım 3: Algıladıklarını hatırlar.(Göstergeleri: Nesne/durum/olayı bir süre sonra yeniden söyler. Hatırladıklarını yeni durumlarda kullanır.)

Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir. (Göstergeleri: Nesne/varlıkları birebir eşleştirir. Nesne/varlıkları rengine göre ayırt eder, eşleştirir. Nesne/varlıkları şekline göre ayırt eder, eşleştirir.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 2: Sesini uygun kullanır. (Göstergeleri: Konuşurken/şarkı söylerken nefesini doğru kullanır. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin tonunu ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin hızını ayarlar. Konuşurken/şarkı söylerken sesinin şiddetini ayarlar.)

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbeta katılır. Konuşmak için sırasını bekler. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler. Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

MOTOR GELİŞİM

Kazanım 4: Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. (Göstergeleri: Nesneleri toplar. Nesneleri üst üste dizer. Nesneleri yan yana dizer. Nesneleri iç içe dizer. Nesneleri takar. Nesneleri çıkarır. Nesneleri yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirir.

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER: ahşap, blok,

KAVRAMLAR: parça-bütün

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki katamino kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek kutuyu açar ve içindeki renkli tahta parçalarının ne olduğunu, ne işe yarayabileceğini çocuklara sorar. Çocukların cevapları dinlenir. Sonra kutunun içerisinde onların çok sevebilecekleri bir oyun olduğu söylenir ve oyun materyalleri çocuklara tanıtılır. Çocukların oyun alanını kutuda bulunan renkli ahşap bloklarla kaplaması beklenmektedir. Oyunun daha önce oynadıkları tangram oyununa çok benzediği çocuklara belirtilir. Çocuklar oyun alanına ahşap parçaları koyarken bu parçaların renklerini söylemekte ve ileriki aşamalarda zemin üstünde oluşan şekilleri bilinen bir nesneye benzetip bunu dile getirmektedir. Oyun alanı tamamen bloklarla kaplanınca oyun sona ermektedir.

DEĞERLENDİRME

Oyun esnasında en çok hangi parçaları kullandık?
Oyun alanının boşluk bırakmadan doldurmak bizi neden zorladı?
Oyun alanını dolduracak parçayı bulamadığımızda neler hissettiniz?
Oyun alanındaki blokları hangi nesnelere-canlılara benzettik?
Katamino oyununun daha önce oynadığımız tangram oyunundan farkı neydi?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarlama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Tangram oyununu ailecek oynayalım oyunu en kısa sürede tamamlayan aile bireyimizi ödüllendirelim.

Ek-10: Sekizinci Etkinlik Planı (Baloncuklar Oyunu)

Etkinliğin türü: Türkçe-Oyun Bütünleştirilmiş Etkinlik

Yaş grubu:48+

KAZANIM VE GÖSTERGELERİ

BİLİŞSEL GELİŞİM

Kazanım 1: Nesne/durum/olaya dikkatini verir. Göstergeleri: Dikkat edilmesi gereken nesne/durum/olaya odaklanır. Dikkatini çeken nesne/durum/olaya yönelik sorular sorar. Dikkatini çeken nesne/durum/olayı ayrıntılarıyla açıklar.

Kazanım 6: Nesne ya da varlıkları özelliklerine göre eşleştirir. (Göstergeleri: Nesne/varlıkları birebir eşleştirir. Nesne/varlıkları rengine göre ayırt eder, eşleştirir. Nesne/varlıkları şekline göre ayırt eder, eşleştirir.)

DİL GELİŞİMİ

Kazanım 3: Söz dizimi kurallarına göre cümle kurar. (Göstergeleri: Düz cümle kurar. Olumsuz cümle kurar. Soru cümlesi kurar. Bileşik cümle kurar. Cümlelerinde öğeleri doğru kullanır.)

Kazanım 4: Konuşurken dil bilgisi yapılarını kullanır. (Göstergeleri: Cümle kurarken isim, fiil, sıfat, bağlaç, çoğul ifadeler, zarf, zamir, edat, isim durumları ve olumsuzluk yapılarını kullanır.)

Kazanım 5. Dili iletişim amacıyla kullanır. (Göstergeleri: Konuşma sırasında göz teması kurar. Jest ve mimikleri anlar. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır. Konuşmayı başlatır. Konuşmayı sürdürür. Konuşmayı sonlandırır. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır. Sohbe katılır. Konuşmak için sırasını bekler. Duygu, düşünce ve hayallerini söyler. Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.)

Kazanım 6: Sözcük dağarcığını geliştirir. (Göstergeleri: Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark eder ve sözcüklerin anlamlarını sorar. Sözcükleri hatırlar ve sözcüklerin anlamını söyler. Yeni öğrendiği sözcükleri anlamlarına uygun olarak kullanır. Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.)

MOTOR GELİŞİM

Kazanım 4: Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar. (Göstergeleri: Nesnelere toplar. Nesnelere üst üste dizer. Nesnelere yan yana dizer. Nesnelere iç içe dizer. Nesnelere takar. Nesnelere çıkarır. Nesnelere yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirir.

MATERYALLER: Kutu oyunu

SÖZCÜKLER:

KAVRAMLAR: daire

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa elindeki balocuklar kutu oyunu ile girer. Çocukların dikkatini oyuna çekebilmek kutuyu açar ve kutunun içindeki renkli kartları çocuklara gösterir. Şimdi sizlerle bir oyun tasarlayacağız ve oyunun sonunda bu kartlar sizin olacak, en çok kartın sahibi olan arkadaşımız da oyunun galibi olacak yönergesini çocuklara yöneltir. Zar şablonları çocuklara dağıtılır. Çocuklardan zarın 2 yüzeyini maviye, 2 yüzeyini kırmızıya, 2 yüzeyini de sarıya boyamaları istenir. Boyama işlemi bittikten sonra zar şablonunun yer aldığı kağıt çocuklar tarafından kesilir ve kesilen şablon yapıştırılarak zar şekli oluşturulur. Çocuklardan oluşturdukları zarı atması ve çıkan renge göre bir nesne bulup nesnenin ismini söylemesi istenir. Bu esnada öğretmen tarafından kum saati ile zaman ayarlanır. Sonrasında bu nesne ile basit bir cümle kurması beklenir. Cümle kurulduktan sonra kart öğrenciye verilir. En çok kartı kazanan öğrenci oyunu kazanmış olur.

DEĞERLENDİRME

Beraber nasıl bir oyun tasarladık?
Oyunumuzu oluştururken hangi materyalleri kullandık?
Oyunun hangi bölümü sizi daha çok heyecanlandırdı ve mutlu etti?
Sınıfımızda en çok hangi renk nesnelere vardı ve bu nesnelere nelerdi?
En sevdiğiniz renk nedir?
En sevdiğiniz eşya nedir ve ne renktir?

UYARLAMA

Sınıfımızda özel gereksinimli öğrenci olmadığı için uyarılama yapılmamıştır.

AİLE KATILIMI

Evde bulunan eşyaları renklerine göre gruplayalım ve bu eşyaların isimlerini sayalım.

Özgeçmiş

Doğum Yeri ve Yılı	: UZUNKÖPRÜ	1994	
Öğr. Gördüğü Kurumlar	: Başlama	Bitirme	Kurum Adı
	Yılı	Yılı	
Lise	2008	2012	Balıkesir Savaştepe Anadolu Öğretmen Lisesi
Lisans	2012	2016	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği
Yüksek Lisans	2016		Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Yüksek Lisans Programı
Doktora			
Bildiği Yabancı Diller ve	İngilizce		
Düzeyi	: Orta		
Çalıştığı Kurumlar	: Başlama ve Ayrılma	Kurum Adı	Tarihleri
Muş Malazgirt Danişmentgazi İlkokulu	1. 19.09.2017		Göreve devam etmekteyim

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Ceyda GENİŞYÜREK
Tez Adı	Zeka Oyunlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Temel Eğitim Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışman(lar)ı	Doç. Dr. Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl ☐ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

15.02.2021

Ceyda GENİŞYÜREK